

VNG-reactie op de Rijksbegroting 2021

Bijzondere ledenbrief

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1 Financiën	5
2 Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	12
3 Justitie en Veiligheid	20
4 Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	26
5 Infrastructuur en Waterstaat	30
6 Economische Zaken en Klimaat	33
7 Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	37
8 Sociale Zaken en Werkgelegenheid	39
9 Volksgezondheid, Welzijn en Sport	48
10 Buitenlandse zaken en Ontwikkelingssamenwerking	57

Voorwoord

Met deze ledenbrief geven we u een korte samenvatting van de voor gemeenten belangrijke kabinetsvoornemens in de Rijksbegroting 2021 en de betekenis daarvan voor u als gemeente.

Deze Rijksbegroting staat sterk in het teken van de coronacrisis die grote sociale en economische gevolgen heeft. Voor 2020 wordt een economische krimp van 5% verwacht. Het begrotingstekort komt uit op 7,2% van het BBP en de overheidsschuld stijgt van onder 50% naar 61% van het BBP. Voor 2021 wordt een groei van 3% voorzien en een werkloosheid die oploopt tot 6%. Het kabinet blijft de economie ondersteunen met het verlengde steunpakket. Wat corona betreft ontvangen gemeenten in deze begroting reële compensatie om dienstverlening aan de burger en ondernemer in stand te houden. Met dit nieuwe pakket komt de totale steun aan gemeenten uit op ruim € 1,5 miljard. De bedragen uit het tweede corona-compensatiepakket zijn in de begroting Gemeentefonds verwerkt.

De Rijksbegroting kent voor gemeenten geen grote verrassingen ten goede of ten kwade. Dat betekent helaas dat deze begroting ook nog geen oplossing biedt voor de preciaire financiële situatie waarin gemeenten zich bevinden. Bovendien maken gemeenten zich grote zorgen over de gevolgen van de herverdeling van het Gemeentefonds. De VNG zet zich tot het uiterste in om te voorkomen dat dit een herverdeling van grote tekorten wordt. "De koek moet groter" om met een groot draagvlak onder gemeenten het gesprek over herverdeling te kunnen voeren. Voor de tekorten van gemeenten is onder andere het externe onderzoek naar kosten voor jeugdzorg van groot belang. De uitkomsten hiervan worden in het najaar bekend. Wij verwachten dat uit het onderzoek zal blijken dat de tekorten fors zijn en gaan er vanuit dat gemeenten vanaf 2021 worden gecompenseerd voor de werkelijke kosten. Voorlopig trekt het Rijk in ieder geval een bedrag van € 300 miljoen uit voor jeugdzorg in 2022. Daarnaast blijven wij inzetten op het schrappen van de opschalingskorting.

Komende vrijdag, 25 september a.s., houden wij digitaal onze uitgestelde ledenvergadering. In de voorbereiding daarvan hebben de gemeenten in verscheidene moties hun ernstige zorgen uitgesproken over de gemeentefinanciën. De nood is hoog en de actiebereidheid onder de gemeenten is groot. In de ledenvergadering zullen deze zorgen vanzelfsprekend centraal staan. Wij hopen dat u vrijdag onze ledenvergadering zult volgen. U kunt zich daarvoor als toehoorder aanmelden via deze link: <https://evenement.vng.nl/Businessportal/?Portal=TicketRegistratie&EventID=85>

Leonard Geluk
Algemeen directeur

1 Financiën

Gemeentefonds

Normering gemeentefonds, het accres

Wat wil het kabinet?

De bijdragen uit het gemeentefonds voor een gemeente bedragen gemiddeld 52% van de totale baten. Hierin zijn grote verschillen tussen gemeenten. Het gemeentefonds kent naast stortingen en onttrekkingen vanwege taakmutaties een autonome groei, het accres. Daarmee kunnen gemeenten de stijgende kosten door inflatie, loonontwikkeling, bevolkingsgroei en hogere standaarden voor publieke diensten door een hoger welvaartsniveau opvangen. Om het accres voor een jaar te bepalen wordt sinds jaar en dag de trap-op, trap-af systematiek gebruikt. Hiervoor is onlangs de zogenaamde brede koppeling ingesteld. Het percentage waarmee de algemene uitkering uit het gemeentefonds groeit, is hetzelfde percentage als dat van de groei van de netto uitgaven van de rijksoverheid en de sociale fondsen.

Hoewel deze nieuwe brede koppeling de stabiliteit van de accresraming voor een jaar met meer dan een factor twee verhoogt, was er voor de jaren 2018 en 2019 sprake van grote schommelingen van de accresramingen door ongewoon grote bijstellingen op de rijksbegroting. Dit heeft bij gemeenten tot veel onrust geleid. Vanwege de coronacrisis en deze instabiliteit heeft het kabinet in overleg met de VNG het accres voor de jaren 2020 en 2021 bevroren op de stand Voorjaarsnota rijksuitgaven 2020. Latere wijzigingen in de rijksuitgaven tijdens deze kabinetsperiode hebben daardoor geen invloed meer op het accres.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Met de bevroering is de uitkomst van het totale accres tijdens de huidige kabinetsperiode nu al bekend. Met de Startnota van het kabinet-Rutte III werd aan gemeenten een nominaal accres van in totaal € 4.262,6 miljoen voor de jaren 2018-2021 bekend gemaakt. Het gemiddelde accrespercentage van de Startnota bedroeg 5,19% per jaar. Met de bevroering blijkt dat gemeenten over de jaren 2018-2021 een nominaal accres ontvangen van in totaal € 4.161,2 miljoen. Het gemiddelde accrespercentage bedraagt 4,83% per jaar. Over de vierjarige regeerperiode van het huidige kabinet is het nominaal accres € 101 miljoen lager uitgevallen dan in de Startnota werd aangekondigd.

Tabel 1. Confrontatie van het definitief accres met het accres Startnota kabinet-Rutte III

Startnota kabinet-Rutte III	2018	2019	2020	2021	Totaal
Accres	1.124.145	1.063.375	1.137.713	937.370	4.262.603
Accrespercentage	6,75%	6,09%	4,43%	3,50%	
Reëel accrespercentage	4,55%	3,49%	1,83%	1,25%	
Reëel accres	757.757	609.389	469.981	334.775	2.171.902
Definitief regeerperiode Rutte III	2018	2019	2020	2021	Totaal
Accres	807.121	1.084.429	1.239.623	1.030.017	4.161.190
Accrespercentage	4,82%	6,15%	4,62%	3,71%	
Reëel accrespercentage	2,77%	4,20%	2,42%	1,46%	
Reëel accres	463.843	740.586	649.326	405.344	2.259.099

In het accres zit een correctie voor prijsstijgingen besloten. Deze correctie is door de koppeling dezelfde als de correctie voor de rijksuitgaven en wordt in het lopende jaar definitief vastgesteld om

zo goed als mogelijk de prijsstijgingen van de inkoop en de lonen, en dus van de uitgaven, te volgen. Wordt deze component uit het accres gehaald, dan resteert het zogenaamde reëel accres. Met de Startnota bedroeg dit reëel accres voor de periode 2018-2021 in totaal € 2.171,9 miljoen. Met de bevrozing komt het reëel accres voor deze periode uit op € 2.259,1 miljoen. Het reëel accres is deze kabinetsperiode dus € 87 miljoen hoger uitgekomen dan in de Startnota was voorzien.

Economische vooruitzichten en accres

Wat wil het kabinet?

Door de coronacrisis krimpt de economie dit jaar naar verwachting 5%. Volgend jaar groeit de economie weer met meer dan 3%, mits er geen tweede grote golf coronainfecties komt. Door de economische omslag loopt de werkloosheid op naar 6% in 2021. Bij een tweede golf dit najaar krimpt de economie in 2020 zelfs met 6% en is ook in 2021 sprake van een krimp van 3%.

Het kabinetsbeleid voor de jaren 2020 en 2021 is erop gericht met extra uitgaven de negatieve gevolgen voor de economie te dempen en het herstelvermogen te verbeteren. Dit ondanks teruglopende belastinginkomsten. De begrote uitgaven van de extra steunmaatregelen voor de jaren 2020 en 2021 bedragen € 43 miljard. Daardoor is bij het positieve scenario in 2020 sprake van een negatief overheidssaldo van 7,2% van het bbp en in 2021 van een negatief overheidssaldo van 5,5% van het bbp. Daarmee loopt de overheidsschuld op naar 61% van het bbp eind 2021. Waarschijnlijk brengt een volgend kabinet daarom vanaf 2022 de overheidsfinanciën weer op orde, zodat men voorbereid is om een volgende recessie op te vangen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De septembercirculaire geeft voor het opstellen van de meerjarenbegroting de accessen weer voor de jaren 2022-2025. Door de bevrozing van het accres in 2021 wijken de ramingen voor de accessen 2022-2025 niet af van de accessen in de meicirculaire. Voor het jaar 2022 heeft het kabinet daarnaast € 300 miljoen incidenteel geld beschikbaar gesteld als voorlopige compensatie voor het extra volume aan jeugduitgaven van gemeenten. Daarmee worden de incidentele toevoegingen van elk € 300 miljoen voor jeugduitgaven in 2020 en 2021 voortgezet.

Tabel 2. Accessen 2022-2025

Septembercirculaire 2020	2022	2023	2024	2025
Nominaal accres (x € 1.000)	1.036.297	801.316	806.097	950.430
Nominaal accres in %	3,65%	2,76%	2,72%	3,14%

De ramingen van de accessen uit de septembercirculaire hebben echter in hoge mate alleen nut voor het vullen van de meerjarenraming bij de gemeentebegroting 2021. Met Tweede Kamerverkiezingen en een kabinetsformatie in 2021 komen er pas volgend jaar voor het eerst nieuwe ramingen voor de accessen 2022-2025, die een hoger realiteitsgehalte hebben. Die ramingen worden beïnvloed door de wijze waarop de normering met ingang van 2022 weer wordt aangezet, en door het begrotingsbeleid van het nieuwe kabinet. Dat begrotingsbeleid kent waarschijnlijk een minder gunstige ontwikkeling van de hoogte van de netto rijksuitgaven.

Voor de daadwerkelijk benodigde extra middelen jeugd loopt nog een volume-onderzoek, waarvan de resultaten in november van dit jaar worden verwacht. Of de uitkomsten daarvan ook leiden tot daadwerkelijk structureel voldoende geld voor de taak jeugdzorg van gemeenten, blijft ondanks de toekenning van incidentele middelen van alvast 300 miljoen voor 2022, onzeker. Dat besluit wordt nog steeds aan een nieuw kabinet gelaten.

BTW-compensatiefonds

Wat wil het kabinet?

Gemeenten declareren de omzetbelasting van de inkoop van goederen en diensten op het Btw-compensatiefonds (BCF). Voor de uitbetaling van de declaraties wordt op de begroting van het Ministerie van Financiën een bedrag in het BCF gereserveerd. Dit bedrag groeit jaarlijks met hetzelfde accrespercentage als de algemene uitkering. Wanneer gemeenten in een jaar minder omzetbelasting op het BCF declareren dan er aan middelen inzit, dan wordt het restant aan de algemene uitkering van

het gemeentefonds toegevoegd. Declareren gemeenten meer omzetbelasting, dan wordt het tekort aangevuld uit het gemeentefonds. Tot nu toe is er ieder jaar een bedrag uit het BCF vrijgevallen aan de algemene uitkering.

In de septembercirculaire 2020 wordt een raming gegeven van deze vrijval uit het fonds voor het lopende jaar. In de meicirculaire 2020 heeft de definitieve afrekening van de vrijval aan de algemene uitkering over het jaar 2019 plaatsgevonden. Een gemeente mag in de gemeentebegroting 2021 en iedere jaarschijf van de bijbehorende meerjarenbegroting ten hoogste zijn aandeel in de definitieve vrijval voor het jaar 2019 uit de meicirculaire opnemen. Minder mag ook als de gemeente verwacht dat de afdracht aan de algemene uitkering de komende jaren krimpt.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Over het jaar 2019 bedroeg de afdracht uit het BCF aan de algemene uitkering € 112,4 miljoen. Dat was € 31,6 miljoen meer dan was voorzien in de septembercirculaire 2019. Deze € 112,4 miljoen is dus het maximale bedrag waar gemeenten voor hun begroting 2021 en de bijbehorende meerjarenraming vanuit mogen gaan.

Voor het jaar 2020 zit er € 3.680,7 miljoen in het BCF en schat het ministerie van Financiën de omvang van de declaraties op € 3.571,3 miljoen. De vrijval aan het gemeentefonds en het provinciefonds bedraagt daarmee € 109,3 miljoen. Het gemeentelijk aandeel hierin bedraagt € 96,5 miljoen.

In de septembercirculaire zijn de ramingen van de hoogtes van de declaraties op het BCF in 2021 en latere jaren niet gecorrigeerd voor de volume- en prijsontwikkelingen. De omvang van het BCF zelf is echter wel opgehoogd met het accres. De vermelde vrijval uit de circulaire voor de jaren 2021 en later is daarom betekenisloos. De vrijval voor de jaren 2021 en later is in de circulaire dan ook niet verwerkt in de hoogte van de algemene uitkering voor die jaren. In tabel 3 is de vrijval uit het BCF aan het gemeentefonds voor de komende jaren herberekend, waarbij is uitgegaan van een groei van de declaraties met 3,5% per jaar. Daarmee kan een gemeente inschatten of ze van het maximale bedrag of van een lager bedrag aan vrijval BCF wil uitgaan.

Tabel 3. Ontwikkeling declaraties BCF en vrijval aan het gemeentefonds

Miljoenennota 2021	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Omvang BCF	3.680.663	3.812.354	3.953.710	4.062.880	4.176.655	4.307.762
Declaraties	3.571.330	3.696.370	3.825.743	3.959.644	4.098.232	4.241.670
Vrijval Gf. En Pf.	109.333	115.984	127.967	103.236	78.423	66.092
Aandeel gemeenten	96.548	102.422	113.003	91.164	69.253	58.364

De opschalingskorting

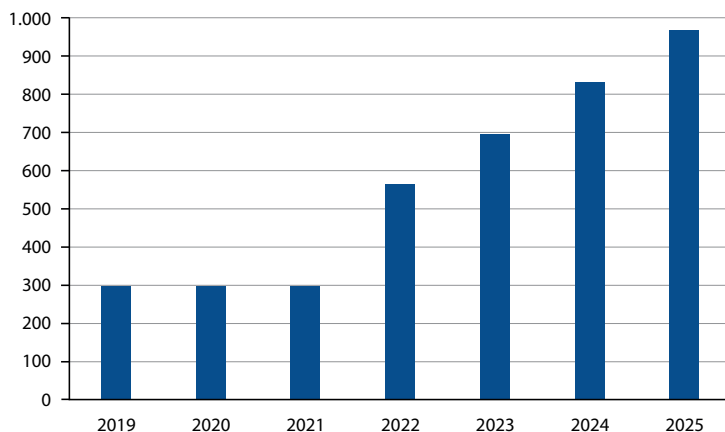
Wat wil het kabinet?

Het kabinet-Rutte II bedacht als ombuigingsmaatregel om alle gemeenten door een grootscheepse herindeling op te schalen naar gemeenten van minimaal 100.000 inwoners. Bijkomend werd een bezuiniging op het gemeentefonds ingeboekt die stapsgewijs oploopt naar een uitname van structureel € 975 miljoen in 2025. Het plan voor een grootscheepse herindeling ging niet door, maar de korting bleef staan en is ook door kabinet-Rutte III gehandhaafd. Wij hebben ons altijd gekeerd tegen deze korting, die de evenredigheid van normeringsafspraken samen de trap af, aantast. Het huidige kabinet besloot in de aanloop naar de Miljoenennota 2021 de oploop van de korting in 2020 met € 70 miljoen in 2021 en met € 90 miljoen incidenteel te schrappen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten hebben de oploop van de opschalingskorting in de meerjarenbegroting opgenomen. Met het incidenteel wegvallen van de oploop in 2020 en in 2021 ontstaat daardoor € 70 miljoen aan extra ruimte in 2020 en € 160 miljoen (70 + 90) aan extra ruimte in 2021. De € 160 miljoen extra ruimte in 2021 helpt gemeenten voor dat jaar een sluitende begroting te presenteren.

Figuur 4. Oplloop opschalingskorting (x € miljoen).

De opschalingskorting blijft echter structureel in de meerjarenraming van de algemene uitkering van het gemeentefonds staan. In 2022 wordt daarom structureel € 270 miljoen (70 + 90 + 110) van die korting gerealiseerd. Voor de periode 2022-2025 gaat het om in totaal € 675 miljoen. Het opnieuw handhaven van deze opschalingskorting in 2022 en later moet een uitdrukkelijk besluit van een nieuw kabinet zijn. Overigens heeft het Centraal Planbureau in zijn middellange termijn-raming 2021-2025 voor de nieuwe kabinetsperiode aangegeven, dat gemeenten niet in staat zijn € 275 miljoen van het resterende deel van de opschalingskorting te realiseren.

Beheersing van coronacrisis

Wat wil het kabinet?

Het kabinet heeft met ons afgesproken een reële compensatie aan gemeenten te geven voor de financiële gevolgen van de coronamaatregelen. De extra corona-uitgaven van het Rijk zijn al voor de bevestiging van het accres door het kabinet als niet accresrelevant aangemerkt, zodat gemeenten daarover geen extra accres ontvangen. Het kabinet brengt samen met ons de financiële gevolgen van corona zo goed mogelijk in kaart en stelt daarvoor apart geld beschikbaar. In de septembercirculaire is een nieuwe tranche van extra coronavergoedingen aan gemeenten bekend gemaakt.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten ontvangen voor het jaar 2020 een reële compensatie voor de extra kosten en gederfde inkomsten. Voor een aantal onderwerpen is een voorlopig voorschot toegekend en vindt nog een eindafrekening plaats. In de meicirculaire is al een bedrag van € 658,3 miljoen voor het jaar 2020 beschikbaar gesteld. In de septembercirculaire wordt daar bovenop € 333,3 miljoen voor het jaar 2020 beschikbaar gesteld, waaronder een reservering van € 100 miljoen voor de eindafrekening van inkomstenderving die pas in de decembercirculaire wordt verwerkt. Voor het begrotingsjaar 2021 is tot nu toe € 150 miljoen aan gemeenten toegezegd voor de instandhouding van de lokale cultuurinfrastructuur. Het is nog niet duidelijk hoe dit bedrag wordt uitgekeerd. Daarnaast zijn er nog een voorlopige vergoeding van € 346 miljoen voor meerkosten van de GGD'en en veiligheidsregio's en de vergoeding aan gemeentelijke openbaarvervoerbedrijven, die beide niet via de gemeenten lopen.

Nieuw investeringsfonds

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil een groeifonds oprichten voor € 4 miljard per jaar aan extra publieke investeringen. Deze investeringen moeten het bbp van Nederland structureel verhogen en positief scoren op een maatschappelijke kosten-batenanalyse. Voor het groeifonds wordt in de begroting een eerste tranche van 5 keer een verplichtingenbedrag van € 4 miljard voor de periode 2021-2025 opgenomen. Aan uitgaven is in 2021 voornamelijk een bedrag voorzien van € 1 miljard en de hoogte van deze uitgaven loopt stapsgewijs op naar € 4 miljard in 2024. Elk investeringsproject of -programma dat voor het groeifonds wordt geselecteerd, moet minimaal € 30 miljoen bedragen en vallen binnen een van de drie thema's: kennisontwikkeling; research, development & innovatie of infrastructuur. Infrastructuur omvat daarbij ook digitale infrastructuur en infrastructuur voor energie.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Ook gemeenten kunnen, in samenspraak met veldpartijen, investeringsprojecten aandragen die uit het fonds worden betaald. Plannen kunnen eventueel met de ministeries verder worden uitgewerkt. Wel bevatten de toetsingscriteria voor een aanspraak op het fonds een subsidiariteitstoets. De projecten moeten een meerwaarde voor Nederland hebben en normaal niet onder scope van gemeentelijke investeringen vallen.

Het investeringsfonds wordt een apart begrotingshoofdstuk op de Rijksbegroting. Daarvoor wordt de Comptabiliteitswet aangepast. In het fonds wordt geen bezit gevormd. Het is geen beleggings- of revolverend fonds. Voor het fonds gaat een 100% eindejaarsmarge gelden. Geld voor een investering dat in een jaar niet wordt uitgegeven, mag volledig naar een volgend jaar worden meegenomen. In 2021 worden de (EMU-)saldorelevante uitgaven van het fonds buiten het netto uitgavenkader van de rijksbegroting gehouden. Ze verdrukken daarom niet andere netto uitgaven van het Rijk. De vraag is: Moet dit ook het geval zijn voor de jaren erna? Daarover gaat de ambtelijke Studiegroep Begrotingsruimte dit najaar advies uitbrengen.

Financiën en Nationale Schuld Rijksbegroting 2021

Stappen richting vernieuwing van het toeslagenstelsel

Wat wil het kabinet?

Op basis van het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) Toeslagen trekt het kabinet de conclusie dat het toeslagenstelsel voor een te grote groep burgers niet goed werkt en deelt het kabinet de urgentie die door zowel de IBO-werkgroep als door de Tweede Kamer in de motie-Bruins/Van Weyenberg is uitgesproken over de herziening van het toeslagenstelsel. Het kabinet heeft daarom aangegeven naar een ander stelsel te willen dat meer zekerheid en voorspelbaarheid biedt waarbij problematische schulden zoveel mogelijk worden voorkomen en de overgang van uitkering naar flexibel werk makkelijker wordt. Totdat dit gerealiseerd is, zijn veel mensen afhankelijk van de toeslagen die ze ontvangen. Gedurende deze periode brengt het kabinet waar mogelijk door aanpassing van de wet- en regelgeving meer vereenvoudiging en ruimte voor menselijke maat in het huidige stelsel.

Het kabinet werkt aan alternatieven voor het toeslagstelsel zodat een volgend kabinet daar verdere stappen op kan zetten. Miljoenen Nederlanders ontvangen toeslagen die vaak een belangrijk bestanddeel zijn van hun inkomen. Aanpassingen in het stelsel moeten daarom gedegen worden voorbereid en de effecten moeten zorgvuldig worden afgewogen. Om dit te ondersteunen, biedt het kabinet in het najaar 2020 een contourennota en een routekaart aan de Tweede Kamer aan. De routekaart beschrijft de verschillende tussenstappen en maatregelen die moeten worden genomen op weg naar het nieuwe stelsel.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het toeslagenstelsel raakt verschillende onderdelen van het leven: wonen, zorg en kinderen. Daarom speelt dit voor veel huishoudens en gezinnen een cruciale rol in hun bestaanszekerheid. Dat maakt sleutelen aan het toeslagenstelsel uitermate precair en complex. Wij streven naar een nieuw stelsel dat echt aansluit bij het dagelijks leven van inwoners. Wij (h)erkennen dat dit ons voor een grote opgave stelt, maar we zullen als partner meewerken aan oplossingen op de korte en de lange termijn om het huidige stelsel te veranderen. Wij zijn hierover in gesprek met de verschillende ministeries en de staatssecretaris van Financiën - Toeslagen en Douane. In de gesprekken over een alternatief stelsel houden we vast aan leidende principes als: borgen bestaanszekerheid, duidelijkheid, transparantie, eenvoud, haalbaarheid en compassie. Er is een voorspelbaar stelsel nodig, met verschillende standaardopties, en waarbij er meer verantwoordelijkheid voor de overheid is.

Binnenkort stuurt het kabinet een tussenrapportage aan de Tweede Kamer. In de tussenrapportage geeft het kabinet een eerste globale schets van de beleidsopties om tot een nieuw stelsel te komen. Deze beleidsopties zullen de komende maanden nader worden uitgewerkt. Op basis van de tussenrapportage gaat het kabinet het gesprek aan met de Tweede Kamer en maatschappelijke organisaties om te toetsen of de juiste beleidsopties in beeld zijn om eind 2020 de uiteindelijke nota te kunnen opstellen.

Het kabinet werkt momenteel aan drie soorten beleidsopties. In de eerste set aan beleidsopties worden mogelijkheden uitgewerkt om de individuele toeslagen te vervangen door ook te kijken naar andere keuzes binnen de domeinen van zorg, de huurmarkt en kinderopvang. In de tweede set beleidsopties worden de mogelijkheden onderzocht om huishoudens te compenseren via de fiscaliteit en de sociale zekerheid door een verhoging van het sociaal minimum. Ten slotte worden beleidsopties uitgewerkt om een eventueel resterend deel aan toeslagen (gedeeltelijk) uit de actualiteit te halen, te vereenvoudigen of te harmoniseren. De uitwerking van opties voor de kinderopvang(toeslag) wordt opgepakt binnen de Scenariostudie Vormgeving Kindvoorzieningen. De opbrengst van deze scenario-studie wordt meegenomen in deze uitwerking van alternatieven voor het toeslagstelsel.

Ondersteuning getroffen ouders kinderopvangtoeslagregeling

Wat wil het kabinet?

Het kabinet is van start gegaan met een crisis- en herstelorganisatie voor de gedupeerden in de kinderopvangtoeslagaffaire. Het doel van deze organisatie is om voor alle getroffen ouders een zorgvuldig en snel herstel uit te voeren en de crisis adequaat te bestrijden. De herstelorganisatie heeft vijf taken:

- Het informeren van de ouders via bijeenkomsten en persoonlijke dienstverlening op een open en transparante wijze;
- Het bevorderen van ondersteuning van ouders bij een mogelijke samenloop van problemen, bijvoorbeeld ten aanzien van de schuldsanering;
- Het inrichten van een mensgericht loket (digitaal, telefonisch en fysiek) waar ouders zich kunnen melden en terecht kunnen met hun vragen;
- Het opstellen van uitvoeringsregelingen en beleid om te komen tot compensatie of financiële vergoedingen aan ouders;
- Het zo snel mogelijk vaststellen en op de juiste manier uitkeren van compensatie of financiële vergoedingen.

De herstelorganisatie richt zich op de volgende groepen:

- Ouders in de CAF11-zaak;
- Ouders met een met de CAF11-zaak vergelijkbaar dossier;
- Ouders die geraakt zijn door de hardheid van het stelsel;
- Ouders met voorheen de kwalificatie 'opzet/grove schuld';
- Burgers die hun dossier hebben opgevraagd.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De afgelopen periode is duidelijk geworden dat bij de uitvoering van de kinderopvangtoeslagregeling veel fout is gegaan. Veel ouders zijn hard getroffen. De Belastingdienst (Herstelorganisatie Toeslagen) wil hen zo snel mogelijk recht doen en het vertrouwen herstellen. Daar wordt op dit moment binnen de Belastingdienst hard aan gewerkt, maar er is meer nodig dan alleen een financiële compensatie. Het gaat ook om aanvullende hulp en ondersteuning. Veel ouders ondervinden nog last op andere vlakken dan alleen toeslagen, bijvoorbeeld op het gebied van werk, huisvesting, gezondheid, financiën of de gezinssituatie. Die aanvullende hulp en ondersteuning kan de Belastingdienst zelf niet altijd bieden. Daarom vraagt de Belastingdienst gemeenten om hulp. Het gaat om ruim 22.000 gedupeerden en een deel hiervan heeft ondersteuning nodig om het leven weer op de rit te krijgen. Wij zijn hierover in gesprek met de staatssecretaris van Financiën - Toeslagen en Douane.

Werkkostenregeling

Wat wil het kabinet?

Het kabinet heeft de werkkostenregeling (WKR) tijdelijk aangepast. Deze regeling ziet op de fiscale behandeling van vergoedingen en verstrekkingen die door de werkgever aan de werknemer worden gegeven in het kader van de dienstbetrekking. Via de vrije ruimte van de WKR kunnen werkgevers vergoedingen en verstrekkingen aan hun werknemers geven zonder dat deze belast worden. Sinds 1 januari 2020 bedraagt de vrije ruimte 1,7% van de fiscale loonsom tot € 400.000, plus 1,2% over het resterende deel. In het Besluit noodmaatregelen coronacrisis is vooruitlopend op een wetswijziging goedgekeurd dat voor het jaar 2020 wordt uitgegaan van een vrije ruimte van 3% over de eerste

€ 400.000 van de fiscale loonsom. Dat biedt mogelijkheden aan werkgevers die daar de financiële ruimte voor hebben om hun werknemers in de moeilijke coronatijd extra tegemoet te komen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten vinden het belangrijk dat de vrije ruimte in de werkkostenregeling tijdelijk is verhoogd van 1,7% naar 3% van de fiscale loonsom. Gemeenten bepleiten daarnaast een verruiming van de fiscale regels voor het thuiswerken in het nieuwe Belastingplan. Daarnaast willen wij dat in het Belastingplan meer mogelijkheden worden geboden voor een belastingvrijstelling voor (forfaitaire) vergoedingen voor werknemers. Als dat niet mogelijk is, dan vragen wij het kabinet op andere wijze een gunstig fiscaal regime te bedenken voor thuiswerkfaciliteiten en vergoedingen.

Aanbesteden

Wat wil het kabinet?

Aanbestedingen door overheden kunnen de economie op een duurzame manier aanjagen. Het kabinet wil bestaande initiatieven ter verbetering van de aanbestedingspraktijk, zoals het vervolg op het programma Beter Aanbesteden, hierop richten. Doel van dit meerjarige programma is zorgen voor verbeteringen in de aanbestedingspraktijk door een betere dialoog tussen overheden en ondernemers en een betere verankering van aanbesteding in overheidsorganisaties.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten kopen samen jaarlijks voor meer dan € 25 miljard in. Daarmee hebben ze een krachtig strategisch middel in handen om maatschappelijke doelen, zoals economische groei, duurzaamheid en arbeidsparticipatie, te bevorderen. Het programma Beter Aanbesteden is met name gericht op gemeenten en biedt hen de kans hun inkooppraktijk verder te professionaliseren.

Inkoop en Aanbesteden Sociaal Domein

Wat wil het kabinet?

Het programma Inkoop en Aanbesteden Sociaal Domein wordt voorgezet. Dit programma bestaat uit een nationaal ondersteuningsprogramma dat gemeenten en (zorg)aanbieders ondersteunt bij de inkoop in het sociaal domein zowel algemeen als met aanbod op maat, en de Europa Strategie met als hoofddoelen een evaluatie, die mogelijk leidt tot een aanpassing van de Europese aanbestedingsrichtlijn.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten kunnen ook komend jaar een beroep doen op hulp bij het professionaliseren van de inkoop en het aanbesteden van jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning.

Rechtsbescherming bij aanbestedingen

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil de aangekondigde maatregelen om de rechtsbescherming bij aanbestedingen te verbeteren in 2021 implementeren.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten krijgen te maken met aanpassingen in het stelsel van rechtsbescherming bij aanbestedingen, zoals een verplichte klachtenregeling en verantwoording over klachtenafhandeling aan de gemeenteraad.

2 Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Lokale democratie versterken

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil met het samenwerkingsprogramma Democratie de decentrale overheden ondersteunen bij het versterken van de lokale democratie en het betrekken van inwoners. Met de Quick Scan Lokale Democratie worden in 2021 gemeenten, samen met inwoners, geholpen in kaart te brengen hoe zij hun lokale democratie kunnen versterken, en dit uit te werken in een concrete verbeteragenda. Het is de bedoeling dat het uitdaagrecht wordt verankerd in de Gemeentewet. De Wet versterking participatie op decentraal niveau beoogt ook de inspraakverordening uit te breiden naar een participatieverordening, zodat inwoners ook kunnen participeren bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid. Daarnaast zullen de ingezette wetswijzigingen ter versterking van decentrale rekenkamers en gemeenschappelijke regelingen in 2021 tot uitvoering komen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De Quick Scan Lokale Democratie helpt gemeenten bij het opstellen van een verbeteragenda voor democratische vernieuwing. Door de vraag te beantwoorden: hoe gaat het met de democratie in jouw gemeente? En hoe kan het (nog) beter? De Quick Scan is een digitale vragenlijst die de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders, de ambtelijke organisatie en de inwoners invullen. De vragen gaan bijvoorbeeld over participatie en bewonersinitiatieven. Inhoudelijke experts begeleiden en ondersteunen de gemeenten voorafgaand en na de scan. De scan levert een beeld op dat als uitgangspunt kan dienen voor maatregelen binnen de gemeente, en om in gesprek met de inwoners de lokale democratie te versterken. Vanuit het programma Democratie in Actie, waarin het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) samenwerkt met de VNG en met de beroeps- en belangenverenigingen van burgemeesters, wethouders, griffiers, gemeentesecretarissen en raadsleden, wordt dit begeleid en ondersteund.

Digitale Democratie

Digitale Participatie

Wat wil het kabinet?

Het kabinet benadrukt dat verkiezingen en participatie belangrijk zijn voor de verbinding van inwoners en overheid. Daarom blijft de kabinetsinzet om de democratie te versterken en vernieuwen zodat elke stem gehoord wordt, zodat mensen vertrouwen hebben in hun bestuur en zodat inwoners met goede ideeën de ruimte blijven houden voor eigen initiatief. Gemeenteraden zijn de vertegenwoordigers van hun inwoners in de gemeente. Inwoners denken en doen daarnaast ook rechtstreeks mee, bijvoorbeeld door ideeën aan te dragen of zelf initiatief te nemen. Het samenwerkingsprogramma Democratie in Actie ondersteunt decentrale overheden bij het versterken van de lokale democratie en het betrekken van inwoners. Samen met decentrale overheden worden digitale participatiemiddelen ontwikkeld. Door de coronamaatregelen blijkt de toepassing daarvan relevanter dan ooit. In 2021 wil het kabinet dat digitale participatie in steeds meer gemeenten wordt ingezet.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Door inzet op digitale participatie ontstaan er kansen om werk te maken van de digitale lokale democratie. Gemeenten kunnen via het actieprogramma Democratie in Actie -met extra ondersteuning- de kans grijpen om digitale participatiemiddelen te verkrijgen en ermee te leren werken. Dat kan door deel te nemen aan leerkringen, provinciedeals of maatwerktrajecten. Meer informatie over deelname is te vinden via www.lokale-democratie.nl

Desinformatie

Wat wil het kabinet?

Het kabinet continueert de inzet tegen desinformatie. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar de verantwoordelijkheid van sociale mediabedrijven en mogelijke nieuwe regelgeving. Het kabinet zoekt samenwerking met andere betrokken partijen zoals maatschappelijke organisaties, media en politieke partijen om te voorkomen dat desinformatie impact heeft. Daartoe is versteviging van de informatiepositie en reactievermogen belangrijk.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Voor gemeenten is desinformatie een uitdaging op het gebied van digitale veiligheid. Dit kan ook de lokale democratie raken op gevoelige onderwerpen in uw gemeente. Desinformatie zal een belangrijk onderwerp zijn in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2022.

Het bestrijden van discriminatie

Wat wil het kabinet?

Het Nationaal Actieprogramma Discriminatie krijgt een vervolg en het Actieplan Veiligheid LHBTI wordt verder uitgevoerd. Er is € 1 miljoen gereserveerd tegen antisemitisme. Met gemeenten en de KNVB gaat het kabinet racisme, antisemitisme en homofobie in voetbalstadions tegen. Discriminatie is een diepgeworteld probleem en het bestrijden ervan vereist de inzet van ons allemaal. Discriminatie bestrijden kan het kabinet niet alleen. Daarom stimuleert het kabinet de bewustwording en het wederzijds begrip, wil de meldingsbereidheid vergroten, wordt gewerkt aan en met een kwalitatief hoogstaand stelsel van organisaties en wordt bewezen discriminatie bestraft. Ook zet het kabinet erop in zelf het goede voorbeeld te geven, naast de specifieke maatregelen die gericht zijn op onder andere arbeidsmarktdiscriminatie of discriminatie op de woningmarkt.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten zetten in op het bevorderen van een inclusieve samenleving, waar iedereen kan meedoen. Inwoners kunnen om diverse redenen worden uitgesloten van volwaardige deelname aan de samenleving. Bijvoorbeeld door hun etnische herkomst, seksuele oriëntatie, genderidentiteit, leeftijd, beperking, inkomenspositie of opleidingsniveau. De VNG ondersteunt het gesprek over samenlevingsvraagstukken en het tegengaan van discriminatie met het lokaal bestuur. Er is oog voor diversiteit in de volle breedte. In vervolg op het webinar over het tegengaan van discriminatie zal de VNG in het programma Divers en Inclusief, samen met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en gemeenten, komen tot bestuurlijke visies, handelingsperspectieven en praktijkvoorbeelden. Daarnaast komt er aan een handreiking over arbeidsdiscriminatie voor gemeenten waarin de paragraaf over de rol van werkgevers ook door gemeenten zelf wordt opgepakt. Binnenkort wordt u nader geïnformeerd op www.vng.nl

Weerbaar bestuur

Wat wil het kabinet?

Het kabinet vindt het onaanvaardbaar dat politieke ambtsdragers vaak te maken hebben met bedreiging en intimidatie, druk of dwang van buitenaf mag de democratische besluitvorming nooit verstoren. Het kabinet intensiveert daarom de aanpak van ondermijning (zie onder Justitie en Veiligheid in deze ledenbrief). Tegelijkertijd blijft het kabinet in 2021 inzetten op goede ondersteuning en waarborgen voor een veilige werk- en leefomgeving bij het tegengaan van agressie en geweld, zowel voor politieke ambtsdragers zelf als voor hun gezinnen en ook voor ambtenaren.

Bovendien blijft het kabinet de bestuurlijke integriteit van politieke ambtsdragers bevorderen door het actualiseren van wet- en regelgeving, met handreikingen en met de modelgedragscode integriteit. Ook is het wetgevingstraject voor de invoering van de EU-klokkenluidersrichtlijn in gang gezet in het licht van het melden van misstanden op de werkvloer.

Het kabinet zet in op een goede rechtspositie voor politieke ambtsdragers en het instellen van een adviescollege rechtspositie politieke ambtsdragers. De regering streeft ernaar om twee wetsvoorstellen over de integriteit van het decentraal bestuur in werking te laten treden voor de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties geeft in 2021, mede namens de minister van Justitie en Veiligheid verder uitvoering aan de Agenda Burgemeester. Deze agenda heeft tot doel in kaart te brengen of de burgemeester voldoende is toegerust om nu en in de nabije toekomst zijn rol en taken waar te maken.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenteraden en colleges B&W krijgen te maken met aangescherpte integriteitsregels. Deze komen terug in twee wetsvoorstellen die betrekking hebben op de integriteit van het decentraal bestuur. Een wetsvoorstel gaat over een verplichte VOG voor bestuurders: duidelijker bepalingen over belangenverstrengeling en geheimhouding en ruimere bevoegdheden voor de Commissaris van de Koning om vergaderingen bij te wonen en stukken in te zien. Dit wetsvoorstel is op 31 augustus 2020 bij de Tweede Kamer ingediend.

Het andere wetsvoorstel heeft als doel om kandidaat-wethouders en kandidaat-burgemeesters aan een risicoanalyse te kunnen onderwerpen. Ook zullen de gronden worden uitgebreid op grond waarvan raadsleden het passief kiesrecht kan worden ontnomen. Om gemeenteraden en colleges te ondersteunen met een standaard omtrent integriteit wordt begin volgend jaar voorzien in geactualiseerde versies van de modelgedragscodes integriteit voor volksvertegenwoordigers en bestuurders. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties start de officiële consultatie in oktober 2020. De VNG zal ook daar samen met de beroepsverenigingen op reageren. De invoering van de EU-klokkenluidersrichtlijn wordt voorzien voor eind 2021 en heeft mogelijk gevolgen voor de meldprocedures binnen gemeenten.

Door instelling van een adviescollege rechtspositie politieke ambtsdragers zal het kabinet zich (onafhankelijk) laten adviseren over (majeure) rechtspositionele thema's die politieke ambtsdragers aangaan. De VNG is voorstander van een onafhankelijk college. Wel zal afstemming over de rechtspositie van gemeentelijke politieke ambtsdragers met het Overleg Rechtspositie Decentrale Politieke Ambtsdragers nodig blijven om haalbaarheid en toepassing van adviezen te kunnen wegen.

Verkiezingen

Wat wil het kabinet?

Het kabinet zet zich in om de Tweede Kamerverkiezing in 2021 samen met de gemeenten en de Kiesraad met inachtneming van de mogelijke gevolgen van corona goed te organiseren. Daarnaast werkt het kabinet in 2021 verder aan een reeks veranderingen in wet- en regelgeving om vernieuwingen van het verkiezingsproces te realiseren. Vernieuwingen gericht op procedures, digitale hulpmiddelen en kiesstelsel.

Het streven is het wetsvoorstel nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen vóór de herindelingsverkiezingen in het najaar van 2021 in werking te laten treden. Bij deze herindelingsverkiezingen kunnen gemeenten voor het eerst experimenteren met nieuwe, handzame stembiljetten, mits de experimentenwet die daarop ziet door het parlement is aanvaard.

In procedure gebracht wordt het wetsvoorstel waarbij nieuwe eisen worden gesteld aan het gebruik van het digitale hulpmiddel voor de berekening van de uitslag en zetelverdeling. En dat vastlegt dat de Kiesraad verantwoordelijk wordt voor ontwikkeling, beheer en onderhoud van dit digitale hulpmiddel.

Tot slot heeft het kabinet het voornemen om het kiesstelsel te wijzigen. Doel is de band tussen kiezers en gekozenen te versterken. In het nieuwe stelsel kan de kiezer een stem uitbrengen op een partij, en zo stemmen op de hele kandidatenlijst, óf op één kandidaat van die partij. Kandidaten waarop direct is gestemd, worden dan sneller gekozen op grond van de voorkeursstemmen die ze krijgen. Het wetsvoorstel dat dit mogelijk maakt, wordt in najaar 2021 in consultatie gebracht.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het organiseren van de Tweede Kamerverkiezingen met in achtneming van -de dan geldende-coronamaatregelen, vergt van gemeenten extra, forse inspanningen. Gemeenten staan onder meer voor de taak om voldoende geschikte en toegankelijke stemlokalen te vinden en voldoende stembureauleden en -tellers om alle (extra) taken uit te voeren. Het wetsvoorstel Tijdelijke wet verkiezingen COVID-19 van de minister van BZK helpt gemeenten om zich, samen met de benodigde

niet-wettelijke maatregelen, op deze verkiezingen voor te bereiden. De uitvoerbaarheid van de maatregelen is een punt van aandacht. Wij blijven ons ervoor inzetten dat gemeenten maximaal worden gefaciliteerd om lokaal de verkiezingen zo goed en veilig mogelijk te organiseren.

De geplande structurele vernieuwingen vragen op korte en langere termijn belangrijke aanpassingen in de werkprocessen van gemeenten. Het wetsvoorstel nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen brengt wezenlijke veranderingen in de procedure van het (her)tellen van de stemmen en controleren van uitslagen. De VNG heeft erop aangedrongen aan te sluiten bij andere ontwikkelingen rondom de vernieuwing van het verkiezingsproces. Een ander punt van zorg vormt de uitvoerbaarheid en de financiering van de nieuwe verplichtingen.

De nieuwe stembiljetten waarmee gemeenten kunnen experimenteren, zijn gebruiksvriendelijker, sneller en makkelijker te tellen en bovendien elektronisch telbaar. Met elektronisch tellen wil het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in het najaar 2021 testen gaan uitvoeren. Het digitale hulpmiddel voor de uitslagberekening en zetelverdeling faciliteert gemeenten om de verkiezingsuitslag betrouwbaar en veilig te blijven vaststellen. De planning is om dit hulpmiddel in 2022 in gebruik te nemen. De ondersteunende wetgeving daarvoor zal niet eerder dan in 2022 in werking treden. Deze vernieuwingen sluiten op belangrijke onderdelen aan bij de Verkiezingsagenda 2021 van de VNG en NVVB.

Toegankelijke verkiezingen

Wat wil het kabinet?

Naar de Tweede Kamerverkiezingen geeft BZK samen met de VNG, de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB), de Kiesraad en VWS uitvoering aan het Actieplan Toegankelijk Stemmen. Daarnaast dient de minister van BZK in 2021 een wetsvoorstel in voor experimenten met het geven van hulp in het stemhokje aan kiezers met een verstandelijke beperking. Het moment van inwerkingtreding van de experimentenwet om hulp in het stemhokje te bieden, is nog niet bekend.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het actieprogramma "Onbeperkt meedoen! Implementatie VN-Verdrag inzake de rechten van mensen met een handicap" moet een bijdrage leveren aan een samenleving waarin iedereen kan meedoen. Onderdeel daarvan is het toegankelijker maken van het verkiezingsproces. De VNG is actief betrokken bij de uitwerking van de plannen om de toegankelijkheid van het verkiezingsproces te verbeteren, zoals het Actieplan Toegankelijk Stemmen. In dit Actieplan is naast de fysieke toegankelijkheid ook aandacht voor toegankelijkheid van kiesgerechtigden met een andere beperking, zoals een (licht) verstandelijke beperking, dementie of laaggeletterdheid.

De checklist toegankelijke stemlokalen is aangepast, waarmee in beeld kan worden gebracht hoe het is gesteld met de toegankelijkheid. Hiermee wordt de toegankelijkheid van het verkiezingsproces vergroot.

Publieke waarden bij digitale technologie

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil publieke waarden en grondrechten in de informatiesamenleving waarborgen. Digitale technologie biedt veel kansen voor een meer persoonlijke, adequate en efficiënte overheid. En ook om belangrijke uitdagingen te kunnen aangaan, zoals het tegengaan van klimaatverandering en het indammen van een virus als corona. Bij de inzet van technologie moeten publieke waarden en grondrechten – zoals non-discriminatie, privacy, menselijke waardigheid en autonomie – altijd gewaarborgd zijn. In 2021 blijft het kabinet de maatschappelijke dialoog stimuleren, concrete beleidsinstrumenten ontwikkelen, onderzoek doen en internationaal agenderen. De maatschappelijke dialoog heeft tot doel onder burgers bewustwording en begrip van de effecten van technologie te versterken. Dit is voor burgers cruciaal om op te kunnen komen voor hun belangen. Het kabinet zal in 2021 burgerdialogen over de effecten van technologie stimuleren en waar nodig voorlichtingsmateriaal ontwikkelen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten kunnen rekenen op een voortzetting van de NL DIGIbeteragenda door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). De nadruk komt meer te liggen op publieke waarden en mensenrechten. Gemeenten worden aangesproken op het actief (mede)vormgeven van nieuwe kaders.

Data en (open) overheidsinformatie

Wat wil het kabinet?

Via NL Digitaal: Data Agenda Overheid geeft BZK invulling aan het databeleid. Het gaat daarbij om het op orde krijgen van de data- en informatiehuishouding, het effectief delen van overheidsdata ("open data") en het verantwoord werken met gegevens. BZK werkt aan continue verbetering van de data-infrastructuur en daarop toegesneden wet- en regelgeving. BZK werkt ook aan verdere bewustwording in de samenleving en binnen de overheid van de kansen die data en algoritmen bieden. Daarnaast is het nodig deze gegevens en algoritmen op een verantwoorde manier in te zetten, met bescherming van waarden en rechten, zoals privacy.

- Het kabinet wil in 2021 de broncodes van de overheid vrijgeven ('open, tenzij') en daarmee het beschikbaar stellen van open source overheidssoftware stimuleren.
- Het Wetsvoorstel open overheid (Woo) is een initiatiefwet, dat tot doel heeft om (besluitvorming bij) overheden transparanter te maken. De Woo verplicht overheden elf informatiecategorieën actief openbaar te maken en de informatiehuishouding op orde te brengen. De parlementaire behandeling van de Woo is najaar 2020 voorzien.
- De inwerkingtredingsdatum van de Wet elektronische publicaties (Wep) wordt met een half jaar uitgesteld van 1 januari 2021 naar 1 juli 2021.
- BZK gaat de Wet hergebruik overheidsinformatie (Who) in overeenstemming brengen met de Europese Open Data-richtlijn. Het wordt onder meer verplicht om sensordata open te maken via API's.

Wat betekent dit voor de gemeenten?

De Data Agenda Overheid draagt bij aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken door datagedreven werken. Zo worden voor ondermijning en de energietransitie bijvoorbeeld de voor gemeenten relevante data verzameld en ontsloten.

Toegankelijke overheidsinformatie versterkt de informatiepositie van burgers en bedrijven en draagt bij aan een transparante overheid en daarmee aan publieke verantwoording.

De beleidslijn open, tenzij kent verschillende voordelen op het gebied van hergebruik, transparantie en maatschappelijke baten maar ook beperkingen zoals eigenaarschap en veiligheid. Gemeenten werken veelal samen met softwareleveranciers en ontwikkelen relatief weinig (broncode van) software zelf. Een voorwaarde voor het vrijgeven van broncode is het eigenaarschap van de code. Indien gemeenten broncode willen vrijgeven, moeten eerst afspraken worden gemaakt met de auteursrechtenhouder (veelal softwareleverancier) en moet worden voldaan aan een aantal randvoorwaarden zoals die onder meer zijn beschreven in de Kamerbrief over het vrijgeven van broncode.

De Woo: De VNG heeft financiële compensatie van de uitvoeringskosten van de Woo als harde voorwaarde gesteld voor haar steun aan het wetsvoorstel. Vooralsnog is deze compensatie niet verleend. Gemeenten kunnen zich voorbereiden op de Woo door deel te nemen aan proeftuinen die door de VNG in het kader van het project 'Grip op informatie' worden georganiseerd en door stappen te nemen om de informatiehuishouding op orde te brengen.

Gemeenten die dat nog niet hebben gedaan, moeten kennisgevingen in het elektronische publicatieblad gaan publiceren. KOOP biedt daarbij ondersteuning. Volgens de uitvoeringstoets over de Open data richtlijn zijn de gevolgen voor gemeenten naar de letter van de wet gezien beperkt. Maar uit de geest van de wet spreekt een grotere ambitie naar openheid en transparantie. De VNG spant zich in voor compensatie en implementatiesteun.

Digitale inclusie

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil dat iedereen digitaal kan meedoen. Door de coronamaatregelen zijn veel volwassenen en kinderen thuis komen te zitten. Voor werk, school en sociaal contact zijn zij grotendeels aangewezen op digitale hulpmiddelen. Daarbij is gebleken dat een aanzienlijk deel van de bevolking zonder hulp digitaal vastloopt. Met de actie #allemaaldigitaal -uitgevoerd in samenwerking met maatschappelijke organisaties en bedrijven- krijgen mensen die dat nodig hebben een digitaal apparaat. Voor minder digitaal-vaardigen die moeite hebben met het gebruik van een laptop of tablet, is een telefonische hulplijn (0800-1508) geopend. In 2021 wordt nagegaan hoe deze hulplijn verder kan worden ontwikkeld, samen met partners als Seniorweb, het Nationaal Ouderenfonds en de Koninklijke Bibliotheek.

BZK zet zich in om mensen te helpen beter met technologie om te gaan met een landelijk dekkend cursusaanbod en uitleg te geven hoe digitale dienstverlening, apparaten en technologie werken, zodat mensen deze beter begrijpen en meer vertrouwen. Concrete acties zijn:

- De Informatiepunten Digitale Overheid worden verder uitgebreid;
- Experimenteren met manieren om de ondersteuning aan het loket en cursussen digitale vaardigheden beter te laten aansluiten op het dagelijks leven;
- Samen met bedrijven en andere organisaties deling van kennis en ervaring bevorderen, o.a. vanuit de Alliantie Digitaal Samenleven, die is gericht op privaat-publieke samenwerking;
- Monitoren van de digitale toegankelijkheid van websites, apps en en intra- en extranetten voor burgers met een beperking;
- Een centraal register van toegankelijkheidsverklaringen.

Gemeenten ondersteunen op begrijpelijk communiceren door de Direct Duidelijk Brigade.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het beleid is erop gericht dat burgers die minder digitaal vaardig zijn, gebruik kunnen maken van de digitale overheid. Hierop sluit de gemeentelijke digitale dienstverlening aan. Om digitale inclusie te bevorderen wordt onder andere subsidie verleend aan lokale initiatieven. Hierbij wordt gekeken of bij succes landelijke opschaling mogelijk is. Bovendien worden incidentele (project)subsidies beschikbaar gesteld aan aangesloten publieke en private partners voor de uitvoering van gemeenschappelijke uitdagingen. Daarnaast werkt BZK aan een brede onderzoeksagenda voor digitale inclusie. Op basis hiervan worden onderzoeken en experimenten uitgezet. Daarmee wordt bijgedragen aan de kennisontwikkeling over digitale inclusie, waarvan gemeenten voordeel hebben.

Gemeenten moeten voldoen aan de vereisten van het Besluit digitale toegankelijkheid, dat gefaseerd van kracht wordt. In september 2021 moeten ook apps digitaal toegankelijk zijn. Logius treedt op als vraagbaak bij de implementatie. In 2021 komt er een Direct Duidelijk Doen-regeling, waarmee gemeenten extra hulp krijgen om hun brieven en teksten op websites aan te passen. Bijvoorbeeld met schrijfcoaches of trainingen. In het kader van het zogenoemde 'corona-manifest' (Dichterbij door digitalisering) is bestuurlijk afgesproken dat deze programma's nauwer gaan samenwerken met de VNG. De Informatiepunten Digitale Overheid die nu bij bibliotheken worden ingericht, worden structureel voortgezet in samenwerking met gemeenten.

Informatiesamenleving

Digitaal Veilige Overheid

Wat wil het kabinet?

Het kabinet stelt dat een veilige informatiesamenleving vereist dat de maatschappij erop kan vertrouwen dat de dienstverlening van de overheid op een veilige manier verloopt. Digitale veiligheid is een randvoorwaarde voor een kwalitatief goede informatievoorziening van de overheid. Het kabinet gaat daarom verder op de ingeslagen weg met onder andere het continueren van de ondersteuning van de overheidsbrede implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en het stimuleren van het overheidsbreed toepassen van informatieveiligheidsstandaarden voor overheidswebsites.

Wat betekent dat voor gemeenten?

Gemeenten zijn het eerste aanspreekpunt voor inwoners en ondernemers. Het verbeteren van de dienstverlening heeft continu de aandacht. In het kader van het project Omnichannel strategie wordt onder meer een toolbox voor gemeenten ontwikkeld om een kanaalstrategie te voeren. Daarnaast start de VNG dit najaar een proeftuin voor gemeenten die pilots willen uitvoeren in het kader van de WMEBV. Kenniscentrum Dienstverlening ondersteunt bij de verbetering van dienstverlening aan inwoners en ondernemers.

Oefenen digitale incidenten

Wat wil het kabinet?

Voor een veilige digitale overheid vindt het kabinet het van belang om goed te oefenen. Daarmee leren we om in te spelen op crisissituaties en daarop voorbereid te zijn. Om die reden vindt de Overheidsbrede Cyberoefening elk jaar plaats in oktober (de Europese maand van de cybersecurity). Daarnaast brengt het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in kaart welke kaders en afspraken nodig zijn om beter voorbereid te zijn op digitale ontwrichting, zoals is beschreven in de Kabinetsreactie op het rapport inzake Digitale ontwrichting van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR).

Wat betekent dat voor gemeenten?

Gemeenten moeten gaan oefenen met digitale incidenten. Aansluitend op de rijksbrede lijn heeft de VNG specifiek voor gemeenten een drietal oefeningen beschikbaar. Deze zijn te vinden op www.vng.nl. Daarnaast houden veiligheidsregio's oefeningen met een digitale aanleiding. Vanuit de gemeentelijke agenda digitale veiligheid 2020- 2024 onderzoeken gemeenten hoe zij meer grip krijgen op de hier bedoelde digitale ontwrichting. Dit onderzoek is gericht op de bestuurlijke bevoegdheden, inzicht in de digitale risico's van maatschappelijk relevante processen en de manier waarop hier vanuit gemeentelijk perspectief op kan worden gereageerd. De VNG werkt mee aan de inventarisatie van het ministerie van BZK, in samenhang met de activiteiten van het ministerie van Justitie en Veiligheid, dat zich verantwoordelijk acht voor (digitale) crisisbeheersing en daarbinnen met NCSC een belangrijke ketenpartner is.

Digitale Identiteit

Wat wil het kabinet?

Het kabinet werkt aan de ontwikkeling van een digitale identiteit. Deze digitale identiteit wordt onderdeel van het huidige identiteitsstelsel, bestaande uit paspoorten, identiteitskaarten en de BRP. In 2021 wordt de inzet van nieuwe technologieën voor identificatie en authenticatie van personen en persoonsgegevens nader uitgewerkt. Voorts wordt geëxperimenteerd met het virtueel identiteitsdocument (vID) en met een oplossing waarbij de inwoner zelf zijn identiteitsgegevens beheert (Self Sovereign Identity).

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het gebruik van de digitale identiteit zal de gemeentelijke dienstverlening veranderen. Daarnaast is de gemeente door haar huidige taak, de uitgifte van paspoorten en identiteitskaarten, een voor de hand liggende kandidaat om ook als uitgever van de digitale identiteit te functioneren. Daarom spreken wij met het Rijk over de verdere ontwikkeling van de digitale identiteit. Een aantal gemeenten is actief betrokken bij het experiment met vID dat in 2021 wordt voortgezet.

Basisregistraties

Wat wil het kabinet?

Vanwege een toegankelijke en transparante digitale overheid werkt het kabinet aan de versterking van het stelsel van basisregistraties. Doel is het oppakken van maatschappelijke opgaven zoals bestrijding van ondermijning, de energietransitie en de woningbouwopgave. In 2021 komt er een centraal meldpunt waar burgers en ondernemers onjuiste gegevens in basisregistraties kunnen melden. Ook wordt gewerkt aan de verbetering van verschillende basisregistraties zoals de Basisregistratie Personen (BRP) en de geo-basisregistraties. Het kunnen combineren van gegevens en het onder eigen regie van

burgers kunnen delen van informatie, zijn hierbij specifieke aandachtspunten.

Wat betekent dit voor de gemeenten?

Gemeenten gebruiken de gegevens uit basisregistraties. Betere kwaliteit van gegevens leidt tot betere besluiten en dienstverlening. Gemeenten zijn ook verantwoordelijk voor het bijhouden van de gegevens van een aantal basisregistraties. Afhankelijk van de wijzigingen is het gevolg voor gemeenten dat ze zich in 2021 moeten inspannen om de verbeteringen door te voeren.

Wonen

Wat wil het kabinet?

Nieuw is dat in 2021 € 450 miljoen voor de woningbouwimpuls beschikbaar is, de planning was € 250 miljoen. Het verschil ontstaat door voor de woningbouwimpuls extra middelen in te zetten en middelen naar voren te halen. Er wordt € 20 miljoen ingezet in 2021 voor flexpools, waardoor er flexibele inzet van capaciteit beschikbaar is voor gemeenten voor ondersteuning in de voorfase van de woningbouw. BZK heeft met Aedes en VNG bestuurlijke afspraken gemaakt om gezamenlijk de bouw door woningcorporaties te versnellen. De partijen willen dat de bouw van 150.000 woningen waarvoor heffingsvermindering is aangevraagd, binnen twee jaar kan starten, met als doel in de komende twee jaar de nieuwbouw te versnellen naar 25.000 woningen per jaar.

Daarnaast wil het kabinet bereiken dat er in twee jaar 10.000 flexwoningen door corporaties worden gebouwd. Een gezamenlijke taskforce gaat aan de slag om de bouw van deze (flex)woningen aan te jagen. Ook is afgesproken de bouw van middenhuur en goedkope koop door corporaties te stimuleren en daartoe de marktverkenning tijdelijk voor 3 jaar op te schorten.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Een aantal gemeenten heeft op basis van de woningbouwimpuls bouwplannen ingediend voor het eerste tijdvak. Het gaat in totaal om de bouw van 51.000 sociale huurwoningen verdeeld over 27 bouwplannen. Gemeenten kunnen zich voorbereiden op nieuwe aanvraagtijdvakken die in 2021 worden opengesteld.

Gemeenten die ondersteuning wensen bij het ontwikkelen van bouwplannen kunnen een beroep doen op de expertpool. Deze pool wordt nog uitgewerkt door BZK in samenwerking met de VNG.

Gemeenten kunnen samen met de woningcorporaties (prestatie)afspraken maken over nieuwbouw van sociale huurwoningen, tijdelijke woningen en middenhuur (huurwoningen met een kale huur boven de € 730).

3 Justitie en Veiligheid

Ondermijning

Wat wil het kabinet?

Ondermijning is een voortdurend maatschappelijk probleem. Vooral liquidaties en andere sinistere (vergis)moorden schokken de samenleving en de rechtsorde. Ook ernstig zijn de aangetroffen martelkamers van criminelen, grote hoeveelheden in beslag genomen cocaïne, levensgevaarlijke productielocaties van crystal meth in (onder meer) woongebieden en het ronselen van kinderen op schoolpleinen. Dit alles geeft te denken over het probleem van ondermijning van de rechtsstaat door criminele organisaties.

In het regeerakkoord was al expliciete aandacht voor de aanpak van ondermijning en zijn er investeringen gedaan, zoals de inrichting van het Ondermijningsfonds. In aanvulling daarop pakt het kabinet nu door met een breed offensief om de georganiseerde ondermijnende criminaliteit verder terug te dringen. Er komt een bedrag van € 141 miljoen in 2021, oplopend tot € 150 miljoen structureel vanaf 2022 beschikbaar voor de aanpak van ondermijning.

Deze middelen worden primair ingezet om het stelsel Bewaken en Beveiligen toekomstbestendig te maken (structureel € 55 miljoen) en voor de inrichting en werkzaamheden van het Multidisciplinair Interventieteam (MIT, structureel € 93 miljoen). Ook wordt er in 2021 eenmalig € 15 miljoen uitgetrokken om de lokale aanpak te verstevigen. In 2022 is € 10 miljoen incidenteel geld beschikbaar voor de lokale en regionale aanpak. Daarnaast wordt € 2 miljoen structureel geïnvesteerd in het Programma Anti-Ondermijning, en in kennis en onderzoek.

De middelen voor de regionale aanpak van ondermijning zijn ter beschikking gesteld aan de tien Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIEC's). In 2021 ontvangen de RIEC's een reguliere bijdrage van in totaal € 8,53 miljoen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het kabinet investeert in het aanpakken van de ondermijning van de rechtsstaat en de samenleving. Maar er is een groot verschil tussen de inzet van middelen op landelijk en lokaal niveau. De landelijke aanpak krijgt structurele financiering terwijl voor de lokale aanpak enkel incidentele middelen zijn vrijgemaakt. Dit maakt het voor gemeenten moeilijker om een meerjarige aanpak van ondermijning te ontwikkelen. Gemeenten zijn gebaat bij structurele financiering, zodat zij ondermijning langdurig, integraal en preventief kunnen aanpakken. Zeker in bepaalde kwetsbare wijken, buurten en (landelijke) gebieden is dit nodig.

Digitale veiligheid: cybercrime en cybersecurity

Wat wil het kabinet?

Het kabinet gaat in kaart brengen welke wettelijke bevoegdheden er bestaan om informatie te delen en te kunnen ingrijpen. De bestrijding van kinderporno krijgt een impuls. Maximale straffen gaan omhoog en internetbedrijven (hosters) die laks omgaan met meldingen krijgen te maken met dwangsommen en bestuurlijke boetes. Er komt een wet om Nederlandse hosters aanhoudend bestuursrechtelijk aan te pakken. Omdat de dreiging van cybercrime toeneemt, komt er in 2021 € 10 miljoen extra voor de uitvoering van de Wet Computercriminaliteit III.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten krijgen op steeds meer gebieden te maken met criminaliteit en openbare ordeproblemen met een digitale component. De investeringen van het kabinet hebben geen directe financiële impact op gemeenten, maar dragen wel bij aan een betere integrale aanpak omdat in 2021 de aanpak van daders wordt versterkt en de mogelijkheden voor handhaving worden verbeterd. Dit helpt gemeenten bij het verder ontwikkelen van een handelingsperspectief voor digitale veiligheid op gemeenteniveau.

Politie

Wat wil het kabinet?

De totale begroting van de politie (algemene en bijzondere bijdragen) blijft deze kabinetsperiode rond de € 6,2 miljard schommelen. De algemene bijdrage aan de politie bedraagt in 2021 ruim € 5,7 miljard. Dit is inclusief de tranche 2021 van de regeerakkoordgelden (€ 23 miljoen) en de loonbijstelling politie 2020-2025 (€ 168 miljoen). Van bijzondere bijdragen is o.a. sprake bij: DSI (€ 72 miljoen), teams verkeershandhaving (€ 51 miljoen), digitalisering & cybercrime (€ 14 miljoen), de extra gelden voor bestrijding van mensenhandel (€ 6 miljoen), zedenzaken (€ 10 miljoen).

De doorontwikkeling van het korps wordt in 2021 voortgezet. De politie werkt aan de hand van de ontwikkelagenda's intelligence en opsporing aan het verbeteren van de kwaliteit en het toekomstbestendig maken van het intelligencewerk en opsporing. Ook werkt de politie verder aan de veranderopgaven van de ontwikkelagenda Gebiedsgebonden Politiewerk. Mede naar aanleiding van de uitkomsten van het recente rapport van de Inspectie Justitie en Veiligheid over de positie van de wijkagent wordt gericht naar versterking van de basispolitiezorg gekeken. Bijvoorbeeld door medewerkers in te zetten die zich richten op criminaliteit rond scholen of die als digitale wijkagent opereren. Ook bij de dienstverlening staat nabijheid (fysiek en digitaal) centraal.

In 2021 start de vernieuwde en verkorte tweejarige basisopleiding. Met de middelen uit het regeerakkoord wordt de politie structureel uitgebreid met meer dan 1.100 fte volledig opgeleide agenten. Deze uitbreiding, in combinatie met andere intensiveringen, resulteert in een formatie van 52.000 fte, die naar verwachting in 2024 volledig is bezet. Om de meerjarig afgesproken groei van de instroom van aspiranten op te vangen ontvangt de Politieacademie structureel geld om het aantal docenten uit te breiden (€ 2 miljoen in 2018 oplopend tot € 16 miljoen vanaf 2022). In totaal komen er in het hele land in de jaren 2018-2024 circa 150 docenten bij.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De inzet van het kabinet sluit aan op de door de Algemene Ledenvergadering van de VNG aangenomen motie om te blijven investeren in capaciteit, opleiding, basispolitiezorg en nieuwe digitale expertise. De investeringen leiden tot uitbreiding van de politiecapaciteit met 1.100 fte. Dat is hoognodig, omdat er in sommige delen van het land en bij sommige belangrijke expertises sprake is van serieuze personeelsproblemen. De organisatorische maatregelen moeten ertoe leiden dat de inzet en dienstverlening van de politie op regionaal en lokaal niveau beter aansluit op de daar voorkomende problemen en wensen. Er komt meer inzet op prioriteiten van de landelijke veiligheidsagenda 2019-2022. Toch is er vanuit het oogpunt van gemeenten meer nodig om er voor te zorgen dat de politie ook de komende jaren haar werk op een adequaat niveau blijft doen.

Brandweer

Wat wil het kabinet?

In de brandweezorg is in 2021 bijzondere aandacht voor aanpassing van de rechtspositie van de brandweervrijwilligers en voor werving en behoud van personeel. In de regelgeving voor opkomsttijden houdt het kabinet, met behoud van de kwaliteit van brandweezorg, meer rekening met gebieds-specifieke kenmerken, zoals bevolkingsdichtheid en concentraties van industriële bedrijvigheid. Ook werkt het kabinet aan een verkenning van de brandweer op langere termijn.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Voor de veiligheidsregio's kan op den duur het brandweerstelsel veranderen. Momenteel bestaat 80% van de brandweerpopulatie uit brandweervrijwilligers. Nederland hecht veel waarde aan dit hybride stelsel van beroeps- en vrijwillige brandweermensen.

Rampenbestrijding en crisisbeheersing

Wat wil het kabinet?

De crisisstructuur heeft, onder regie van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV), het afgelopen halfjaar door de coronacrisis overuren gedraaid. Effectieve samenwerking tussen nationale en lokale partners is hierbij volgens het kabinet cruciaal, net als de samenwerking

binnen en tussen de veiligheidsregio's. Het kabinet wil deze samenwerking komend jaar versterken op basis van de evaluatie van de Wet veiligheidsregio's en leerpunten uit diverse crisistypen, waaronder de actuele. Om de gevolgen van de coronacrisis aan te pakken heeft het ministerie van Justitie en Veiligheid een programma-directeur-generaal COVID-19 ingesteld.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De coronacrisis werkt op allerlei manieren door in het lokale veiligheidsdomein. In het oog springend zijn de druk op de crisisorganisatie en op het handhavingssysteem. Maar denk ook aan woon- en burenoverlast, huiselijk geweld en kindermishandeling, demonstraties en mogelijke maatschappelijke onrust, groeiende ondermijningsrisico's. De veiligheidsregio's spelen een cruciale rol in de aanpak van de coronacrisis. Gemeenten kunnen nu al belangrijke lessen trekken uit de ervaringen met de pandemie-aanpak als het gaat om de ambtelijke en bestuurlijke wisselwerking tussen gemeenten en veiligheidsregio's, de positie van gemeenteraden en de beleidscyclus. Die zullen betrokken moeten worden bij de evaluatie van de Wet op de veiligheidsregio's. In 2021 komt het kabinet met haar formele reactie op de evaluatie. Dat zal pas gebeuren na overleg met betrokken partners, waaronder de VNG.

Prostitutie en seksuele misdrijven

Wat wil het kabinet?

Het prostitutiebeleid bestaat uit drie pijlers: regulering van de branche, versterking van de maatschappelijke positie van sekswerkers en ondersteuning van sekswerkers die de branche willen verlaten. Het kabinet komt met een wetsvoorstel dat alle vormen van prostitutie vergunningplichtig maakt, zowel seksbedrijven als zelfstandig werkende prostituees. Om toezicht op en handhaving van de vergunningen te faciliteren, voorziet het wetsvoorstel in een landelijk register van prostitutievergunningen en een landelijk register van vergunningen van prostitutiebedrijven. Er komt een pooiverbod, in aanvulling op de mogelijkheden die de huidige wetgeving biedt voor de strafrechtelijke aanpak van mensenhandel in de prostitutie. Om de maatschappelijke positie van sekswerkers te versterken ondersteunt het kabinet de belangenvereniging van prostituees. Ook creëert het kabinet een wettelijke grondslag voor anonieme en laagdrempelige gezondheidszorg voor prostituees. Verder start er een pilot met een systeem waarmee sekswerkers elkaar kunnen waarschuwen voor gewelddadige klanten. Tot slot kunnen sekswerkers die de prostitutie willen verlaten daarbij begeleid worden vanuit een van de uitstapprogramma's in het (hele) land.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het kabinet besteedt aandacht aan sekswerkers en hun maatschappelijke positie en aan ondersteuning van sekswerkers die de branche willen verlaten. Het is belangrijk dat in deze branche misstanden worden aangepakt, dat het beroep veilig kan worden beoefend en gestopt kan worden.

Het wetsvoorstel, dat voorziet in een landelijk register van sekswerkers, de Wet regulering sekswerk (Wrs) heeft veel implicaties voor gemeenten voor de signalering, het werken en het omgaan met sekswerkers binnen de gemeente. Mogelijk wordt sekswerk door deze wet juist meer in de illegaliteit gedrukt.

Mensenhandel

Wat wil het kabinet?

Het interdepartementale programma Samen tegen Mensenhandel wordt in 2021 voortgezet. Hier zijn talloze maatregelen aangekondigd om de integrale aanpak van seksuele uitbuiting, arbeidsuitbuiting en criminele uitbuiting een stevige impuls te geven. Ook is mensenhandel opgenomen in de Veiligheidsagenda 2019-2022. Door de motie Segers/Asscher uit 2019 krijgt de Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel (AVIM) van de politie er, oplopend in tranches, structureel € 10 miljoen bij voor de bestrijding van mensenhandel.

De gemeentelijke aanpak, waarover in het Interbestuurlijk Programma afspraken zijn gemaakt, blijft een aandachtspunt van het Ministerie van JenV. Het Ministerie blijft betrokken bij de implementatie van de handvatten voor beleid en de ontwikkeling van een kaderaanpak mensenhandel voor gemeenten. Naast gegevensdeling in de keten zal het ministerie werken aan de gegevensverzameling voor de

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. Tot slot komen er op basis van actuele ontwikkelingen nieuwe maatregelen om de aanpak samen met betrokken partners, waaronder gemeenten, blijvend te versterken.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Meer politiecapaciteit, het mogelijk maken van gegevensdeling en betere gegevensverzameling kan gemeenten meer zicht opleveren op de aard en omvang van de problematiek. Gemeenten missen daar nu vaak inzicht in. Ook verwachten we betere slachtofferhulp door verhoogde politie-inzet. In 2022 hebben alle gemeenten een aanpak op mensenhandel, is er een landelijk dekkend netwerk van zorgcoördinatie en werken de zorg- en veiligheidsketens goed samen. Het vraagt nog veel inzet van gemeenten om deze doelen uit het Interbestuurlijk Programma te kunnen realiseren omdat mensenhandel complex is.

Maatschappelijke onrust en polarisatie

Wat wil het kabinet?

Het Rijk heeft in samenwerking met de VNG een adviesteam opgericht om gemeenten te ondersteunen bij maatschappelijke onrust. Het Rijk gaat problematisch gedrag (links-, rechts- en islamitisch extremisme) en ongewenste buitenlandse financiering tegen. Het Rijk wil gemeenten ondersteunen bij de aanpak hiervan. Daarbij wordt ingezet op bevordering van transparantie van maatschappelijke organisaties. Een wetsvoorstel dat dit regelt, ligt ter advisering bij de Raad van State.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Maatschappelijke onrust en polarisatie worden een steeds groter onderdeel in het takenpakket van gemeenten. Denk bijvoorbeeld aan spanningen rond de sinterklaasintocht, gele hesjes, de uitrol van 5G of boerenprotesten. Recent werd met de komst van het coronavirus polarisatie en onrust in de samenleving blootgelegd.

Gemeenten hebben behoefte aan meer handvatten, kennis en mogelijkheden voor het omgaan en beheersen van (de gevolgen van) maatschappelijke onrust en polarisatie.

Contra-terrorisme en bestrijden van radicalisering

Wat wil het kabinet?

De terroristische dreiging tegen Nederland is nog altijd aanzienlijk. De dreiging van jihadistisch-terrorisme is er nog steeds en er is een wereldwijde opleving van rechts-extremisme. Het Rijk geeft prioriteit aan het voorkomen van een aanslag. Verder ligt in 2021 het accent op een aantal aspecten. Het kabinet wil de informatie-uitwisseling verbeteren, betere detectie van jihadistische reisbewegingen, terugkeerders uit strijdgebieden vervolgen, en inzetten op re-integratie na detentie. Daarnaast wil het kabinet met maatwerk preventief optreden. Bovendien is er beter zicht nodig op de effectiviteit van lokale interventies.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De samenwerking met gemeenten blijft op hetzelfde niveau. Extreemrechtse radicalisering krijgt meer aandacht. Er gaat in 2021 wetgeving naar de Tweede Kamer die het voor gemeenten eenvoudiger maakt om meldingen over radicalisering en terroristische activiteiten te ontvangen en door te geleiden naar de juiste instantie. De gegevensdeling ten behoeve van casusoverleggen wordt ook verbeterd. Het Rijk zal in 2021 een aantal besluiten nemen om de opgebouwde samenwerkingsstructuur te bestendigen en om te zorgen voor een stabiele financiering. De VNG is hierbij gesprekspartner.

Overlastgevende asielzoekers

Wat wil het kabinet?

De integrale (lokale) aanpak van de migratieketen, de strafrechtketen en het lokaal bestuur zal in 2021 verder geïntensiveerd worden met de inzet van ketenmariniers, waarbij steeds wordt gekeken of aanvullende maatregelen (ook op het gebied van bewaring) noodzakelijk en mogelijk zijn. Vreemdelingen uit veilige landen zijn oververtegenwoordigd in de groep die overlast geeft; zij worden in 2021 separaat en versoberd opgevangen. Dit past bij de relatief korte tijd die zij in Nederland verblijven

vanwege hun kansarme asielaanvraag. Daarnaast helpt dit om deze personen goed beschikbaar te houden voor de afhandeling van de asiel- en eventuele terugkeerprocedure.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Een wisselende en relatief kleine groep asielzoekers zorgt in Nederland voor disproportionele overlast en criminaliteit. Hiermee ondermijnen ze het draagvlak voor de opvang van asielzoekers die zijn gevlucht voor oorlog en geweld. Dit probleem bestaat al jaren en het Rijk is er onvoldoende in geslaagd dit te beteugelen. Het kabinet kondigt een steviger aanpak aan, wat zou moeten inhouden dat voor de meest betrokken gemeenten zichtbaar wordt dat het Rijk meer inzet pleegt. Het is afwachten of dit daadwerkelijk gaat leiden tot minder overlast en criminaliteit.

Digitalisering rechtspraak

Wat wil het kabinet?

De Rechtspraak werkt in 2021 verder aan digitale toegankelijkheid tot de rechter. Het doel is om procespartijen via een digitaal kanaal toegang te geven tot de Rechtspraak. Zaken kunnen dan digitaal worden ingediend, waarna de procespartijen berichten en stukken digitaal met de Rechtspraak kunnen uitwisselen. Hiertoe wordt verder uitvoering gegeven aan het Basisplan digitale toegankelijkheid dat in 2018 is opgesteld en in 2020 door het Bureau ICT-toetsing is getoetst. De komende jaren wordt digitale ontsluiting van zaakstromen van het bestuursrecht en civiele recht stapsgewijs gerealiseerd.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De uitvoering van het Basisplan voor digitalisering van de rechtspraak vraagt om een aanpassing van de werkwijze van gemeenten wanneer zij procederen. Hoe groot de impact op de gemeentelijke bedrijfsvoering zal zijn, is op dit moment nog niet bekend. Evenmin is bekend wanneer het digitaal procederen in het bestuursrecht en het civiele recht voor gemeenten zal gaan spelen.

Mediation

Wat wil het kabinet?

Omdat geschillen het meest effectief worden opgelost als partijen tot elkaar komen, bevordert het kabinet duurzame geschiloplossing door middel van mediation. In de loop van 2021 wordt een wetsvoorstel, met onder meer een wettelijk register voor beëdigd mediators, aan het parlement voorgelegd.

Maatschappelijke opgaven vereisen een samenwerkende en responsieve overheid met meer oog voor gedrag en initiatieven vanuit burgers en samenleving.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het is zeer van belang dat gemeenten in staat zijn goede dienstverlening aan haar burgers te leveren en conflicten vroegtijdig op te lossen. Van belang is dat gemeenten zelfstandig stappen nemen om escalatie van conflictsituaties en juridische procedures zoveel mogelijk te voorkomen. Uit onderzoek van de Nationale Ombudsman blijkt dat burgers het van groot belang vinden om serieus te worden genomen door ambtenaren die met kennis van zaken snel en begrijpelijk handelen.

Adequate hantering van het bestaande conflicthanteringspallet is hiervoor noodzakelijk. Vroegtijdige communicatie zoals telefonisch contact, keukentafelgesprekken, informele overleggen al dan niet begeleid door een ambtenaar of andere gespreksleider, maar ook formele(re) mediation maken hier deel van uit. Dit vergt een specifieke werkhouding en bemiddelings-en oplossingsvaardigheden van ambtenaren.

“Passend Contact met de Overheid” (PCMO), opgezet door het ministerie van BZK, zou hierbij mogelijk een (voortrekkers)rol kunnen vervullen. Hier kan nog een slag worden gemaakt waarbij mediation een onderdeel maar geen doel op zich is.

Jeugdbeschermingsketen

Wat wil het kabinet?

Het kabinet werkt aan een breed gedragen toekomstscenario voor een effectievere jeugdbeschermingsketen. Dit wordt begin 2021 opgeleverd, samen met een plan van aanpak. Het kabinet werkt tevens met pilots aan manieren om de huidige jeugdbeschermingsketen (die nu vaak te complex gevonden wordt) te versimpelen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten hebben ook een rol in de Jeugdbeschermingsketen. Inzet op het versimpelen van de jeugdbeschermingsketen kan zowel qua rollen en verantwoordelijkheden gevolgen hebben, maar ook in verdergaande en verbeterde digitalisering van de keten.

4 Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Cultuur

Wat wil het kabinet?

De culturele en creatieve sector in Nederland wordt volgens het kabinet gekenmerkt door onderscheidend en kwalitatief hoogstaand aanbod voor een breed publiek. De coronacrisis heeft instellingen en werkenden ongekend hard getroffen. Een groot deel kan als gevolg daarvan op dit moment hoogstens in beperkte mate functioneren en er is slechts plek voor een gereduceerd publiek. Het kabinet heeft daarom bovenop de algemene coronasteun besloten tot een aanvullend pakket van in eerste instantie € 300 miljoen. Daarvan is € 49 miljoen voor lokale (pop)podia, filmtheaters en musea van landelijke betekenis plus € 60 miljoen via gemeenten. In tweede instantie komt daar € 497 miljoen compensatie bij tot medio 2021 waarvan dit jaar nogmaals € 60 miljoen via gemeenten plus volgend jaar € 150 miljoen voor de lokale culturele infrastructuur. Het kabinet heeft tegelijk met de Rijksbegroting 2021 de vierjarige subsidiebeschikkingen voor 113 culturele instellingen en 6 rijkscultuurfondsen à € 413 miljoen per jaar bekendgemaakt. Er was hiervoor al jaarlijks € 29 miljoen extra beschikbaar en daarnaast krijgt het Fonds Podiumkunsten nu per jaar € 15 miljoen meer dan de begrote € 47 miljoen om 71 gezelschappen en festivals met een positief advies alsnog te kunnen honoreren. Door dit alles kan cultuur breder in het land gemaakt en getoond worden. Ook volgt de minister het advies van de Raad voor Cultuur, om in het kader van de matchingsregeling 'Verbreiding en Vernieuwing' jaarlijks een extra impuls van € 2 miljoen te geven voor de culturele infrastructuur in provincies waar deze nu minder sterk is: Flevoland, Friesland Drenthe, Zeeland en Limburg. Vanwege een vergelijkbare positie wordt Overijssel aan dit rijtje toegevoegd. 2 vierjarige programma's tussen de overheden krijgen gestalte per 2021: een verbreding van cultuureducatie met kwaliteit in het onderwijs en de start van cultuurparticipatie. De decentralisatie-uitkeringen en het tijdelijke extra erfgoedgeld blijven gehandhaafd en met dit laatste ook de interbestuurlijke samenwerking in het kader van de Erfgoed Deal en de Lokale Kerkenvisies. In 2021 speelt de evaluatie van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob). Het gaat daarbij om de rol van de openbare bibliotheek bij het Leesoffensief. Daarnaast betreft het de doorontwikkeling van de digitale openbare bibliotheek, met name voor de jeugd, en in vervolg op de Motie- Asscher de spreiding en bereikbaarheid van de fysieke bibliotheek, waarvoor er tot en met 2021 stimuleringsgeld voor een beperkt aantal gemeenten is.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het kabinet onderkent het belang van cultuur in het gehele land en volgt de Raad voor Cultuur die stelt dat de sector een aantoonbare aanjaagfunctie heeft in tijden van economisch herstel. Er wordt een forse stap gezet in het herstel van eerdere bezuinigingen door het Rijk en in de compensatie van de financiële schade door corona bij de lokale cultuur. Indien gemeenten en instellingen aantoonbaar te weinig gecompenseerd worden, kan er nieuw financieel overleg tussen de overheden volgen. Om de gevolgen van de coronacrisis te boven te komen, is ook een op innovatie gerichte strategie nodig die zorgt dat de sector wendbaar en weerbaar de toekomst in gaat. De Raad wil hiervoor tot 1 november samen met de stedelijke cultuurregio's, fondsen, makers, instellingen en ongesubsidieerde aanbieders aan de slag. Het zoeken is naar nieuwe verdienmodellen op basis van 3 scenario's: lockdown, de afstand op anderhalve meter en het nieuwe normaal. Het streven is ook om een Bibliotheekconvenant van overheden en organisaties te sluiten. De huidige proeftuinen op basis van de regionale cultuurprofielen krijgen in gebieden met een sterke infrastructuur vanuit het kabinet helaas geen financiële follow-up.

Laaggeletterdheid

Wat wil het kabinet?

Voor het Actieplan laaggeletterdheid/Tel mee met taal 2020-2024 stelt het kabinet volgend jaar € 21 miljoen beschikbaar. Hiermee worden onder andere gemeenten, aanbieders van cursussen, werkgevers, bibliotheken en maatschappelijke organisaties ondersteund om laaggeletterden te herkennen, door te verwijzen en te scholen. Onderdeel hiervan is een tijdelijke intensivering van € 6 miljoen, waarmee het aantal werkgevers dat subsidie ontvangt om scholingstrajecten en basisvaardigheden aan te bieden, kan worden vergroot. Het doel is om werknemers weerbaarder te maken voor veranderingen in hun werk (zoals digitalisering) en voor te bereiden op eventueel toekomstige beroepsgerichte scholing. Het budget voor Leven lang ontwikkelen gaat van het Ministerie van OCW naar het SZW. Dit is voor het STAPbudget (Stimulans ArbeidsmarktPositie) ter vervanging van de fiscale scholingsaftrek.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten houden volgend jaar hun reguliere specifieke uitkering educatie van ruim € 60 miljoen voor (cursus)activiteiten op het gebied van lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden aan volwassenen. De onderhandelingen over de extra rijks gelden via de decentralisatie-uitkering aanpak laaggeletterdheid van € 5,5 miljoen lopen echter nog. Deze middelen zijn bedoeld voor meer verbinding met het sociaal domein met behulp van integrale programma's en netwerken, breder bereik van doelgroepen, kwaliteitsbevordering en een adequate monitoring. Ze zijn uitvloeisel van de Bestuurlijke afspraken laaggeletterdheid 2020-2024 tussen het Rijk en de VNG, die wij echter voor de zomer hebben opgezegd. Redenen daarvoor waren geen zekerheid over de indexering van de specifieke uitkering educatie en het teveel aan bureaucratie en administratie voor gemeenten en (vrijwilligers)organisaties in het kader van de vrij beperkte decentralisatie-uitkering. Deze laatste en de verdeling over de regio's Wet educatie en beroeps onderwijs in 2021 staan overigens nog wel vermeld in de septembercirculaire gemeentefonds.

Media

Wat wil het kabinet?

Volgens het kabinet is de afgelopen periode na de uitbraak van het coronavirus zichtbaar geworden hoe onmisbaar de media zijn in onze samenleving, ook regionaal en lokaal. Door de gedaalde inkomsten uit reclame en advertenties kwam de continuïteit van de lokale informatievoorziening door bijvoorbeeld lokale publieke omroepen en huis-aan-huis kranten onder druk te staan. Daarom heeft het kabinet in 2020 in totaal eenmalig € 35 miljoen beschikbaar gesteld voor een Tijdelijk Steunfonds Lokale Informatievoorziening. Regionaal ligt de focus op de samenwerking tussen lokale, regionale en landelijke omroepen. Het kabinet investeert in projecten die innovatie en samenwerking stimuleren. Over de nieuwsvoorziening op lokaal niveau plus de publieke waarden en democratische functies van de media binnen gemeenten, wordt dit najaar het vervolgadvis van de Raad voor het Openbaar Bestuur/ROB en de Raad voor Cultuur/RvC verwacht. Samen met de minister van BZK zal de minister van BVOM reageren en met de uitkomsten aan de slag gaan.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het kabinet heeft tijdens de coronacrisis heel snel gehandeld om de lokale media en daarmee de informatievoorziening overeind te houden. Tijdens de eerste ronde van € 11 miljoen, deels uit bestaande potjes, voor de periode 15 maart - 15 juni zijn 175 lokale publieke omroepen, 431 huis-aan-huisbladen, 82 lokale nieuwswebsites en 15 lokale nieuwsbladen financieel gesteund. Bij de verdeling van de € 24 miljoen extra steun zijn er 2 periodes: 15 juni - 15 september en 15 september - 15 december. Reden hiervoor is dat de financiële situatie van de aanvragers significant kan verbeteren of verslechteren.

Er is dit jaar ook rijks geld uitgetrokken voor vernieuwende lokale omroep pilots, terwijl het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek nog naar extra middelen in 2021 zoekt. Ook is er een tijdelijke financiële stimulans voor de samenwerking tussen regionale en lokale omroepen. Een structurele oplossing voor de beperkte bekostiging van de lokale publieke omroepen, die net als gemeenten moeten voldoen aan de bepalingen in de Mediawet, laat echter helaas al de gehele kabinetsperiode op zich wachten. Er is per jaar slechts € 10 miljoen beschikbaar. Eerder hebben wij met de branche om

jaarlijks € 30 miljoen extra gevraagd, waarbij we samen opteeden voor de vorming van professioneel aangestuurde streekomroepen. De lokale private media met een onafhankelijke redactie kalven steeds verder af. Dit is niet bevorderlijk voor de informatievoorziening, sociale cohesie en democratie. De VNG heeft het Expertiseteam Vitalisering Lokale Journalistiek gevraagd hierover dit najaar met aanbevelingen te komen.

(Passend) Onderwijs

Wat wil het kabinet?

Passend onderwijs wordt opvallend genoeg niet één keer genoemd in het hoofdstuk beleidsprioriteiten. De reden daarvoor zal zijn dat de minister in de afrondende fase is met zijn beleidsreactie op het Evaluatierapport Passend Onderwijs. Bespreking van die evaluatie en de plannen van de minister, staat voor november 2020 op de agenda van de Tweede Kamer. Opvallend is dat er in de begroting geen middelen te vinden zijn die zijn gekoppeld aan de door de minister aangekondigde Verbeteragenda Passend onderwijs.

Uit de begrotingsreeksen kunnen we op maken dat in ieder geval nu niet is gekozen voor een verhoging van de ondersteuningsmiddelen voor samenwerkingsverbanden. Daarmee dreigt de ingezette spiraal van meer doorverwijzing naar speciaal onderwijs - minder ondersteuningsmiddelen in de reguliere context - in stand te blijven.

Daarnaast is er in de Rijksbegroting helaas opnieuw geen extra investering in de Onderwijshuisvesting opgenomen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Als de stijgende doorverwijzing naar speciaal onderwijs doorzet heeft dit, naast dat het ons streven van inclusief onderwijs niet naderbij brengt, ook gevolgen voor de gemeentelijke uitgaven op leerlingenvervoer. Kinderen in het speciaal onderwijs moeten daarvan veel vaker gebruikmaken dan kinderen in het regulier onderwijs.

We blijven pleiten voor meer (voldoende) middelen voor onderwijshuisvesting.

Archiefwet

Wat wil het kabinet?

De Archiefwet wordt gemoderniseerd om zo aan te sluiten op het digitale tijdperk. Het wetsvoorstel zal naar verwachting later dan gepland, in 2021 aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

Wat betekent dit voor de gemeenten?

De gevolgen voor gemeenten zijn door de VNG in een uitvoeringstoets in beeld gebracht. De overbrengingstermijn naar de archiefbewaarplaats wordt verkort van 20 naar 10 jaar. Daarnaast wordt aanwijzing van een archivaris verplicht. De VNG spant zich in voor compensatie en implementatiesteun voor gemeenten. Dit laatste in samenwerking met het Kennisnetwerk Informatie en Archieven (KIA) van het Nationaal Archief.

Voor- en vroegschoolse educatie

Wat wil het kabinet?

Het kabinet vindt het belangrijk dat ieder kind tot zijn recht komt en zijn gaven en talenten kan ontwikkelen. Het kabinet zet door te investeren in vroeg- en voorschoolse educatie in op gelijke onderwijskansen in het primair en voortgezet onderwijs.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Sinds 1 augustus 2020 moeten gemeenten het uren aanbod voorschoolse educatie uitbreiden van minimaal 10 naar gemiddeld 16 uur per week. Per periode van anderhalf jaar (van 2,5 tot 4 jaar) gaat het om een uitbreiding van 600 naar 960 uur. Bovendien moeten gemeenten vanaf 1 januari 2022 per doelgroepkind minimaal 10 uur per jaar een hbo-opgeleide pedagogisch medewerker inzetten op de locatie. Deze laatste maatregel beoogt de kwaliteit van de voorschoolse educatie te verhogen. Gemeenten (en aanbieders) grijpen de urenuitbreiding vaak aan om dit te combineren met maatreg-

len om de kwaliteit van de voorschoolse educatie te verhogen. Daarbij krijgt vooral de doorgaande lijn naar groep 1 en 2 op de basisschool aandacht en ook de versterking van ouderbetrokkenheid.

5 Infrastructuur en Waterstaat

Mobiliteitsfonds

Wat wil het kabinet?

Het kabinet vormt het Infrastructuurfonds om tot een Mobiliteitsfonds. Niet de modaliteit maar de mobiliteit staat voortaan centraal. Daarbij wordt ook samenhang gezocht met andere opgaven in het ruimtelijk domein, zoals woningbouw. In 2021 worden verdere stappen gezet om de aangepaste werkwijze te optimaliseren en te verankeren. Daarnaast wordt verkend hoe het instrumentarium, zoals de NMCA, beter kan aansluiten bij de beoogde werkwijze en uitgangspunten bij het Mobiliteitsfonds.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten zijn gebaat bij het omvormen van het Infrastructuurfonds naar het Mobiliteitsfonds omdat het gebiedsgericht en integraal werken mogelijk maakt. MIRT-projecten zijn tot 2030 al ingevuld. Tot die tijd vraagt de VNG het kabinet nu al in de geest van het Mobiliteitsfonds gebiedsgericht met de gemeenten gaat werken.

Verkeersveiligheid

Wat wil het kabinet?

Een betere verkeersveiligheid blijft prioriteit voor het kabinet. Voor de uitvoering van de ambities uit het Strategisch Plan Verkeersveiligheid is vanaf 2020 tot 2030 een extra investeringsimpuls van € 500 miljoen beschikbaar. Deze wordt ingezet voor cofinanciering van maximaal 50% door het Rijk voor maatregelen die de verkeersveiligheid vergroten en de meest verkeersonveilige locaties en grootste risico's op het onderliggend wegennet aanpakken.

Daarnaast wordt geïnvesteerd in verkeersveiligheidsprojecten gericht op technologische ontwikkelingen, data en gedrag. Het kennisnetwerk Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) ondersteunt medeoverheden met kennis, data en praktische instrumenten bij het vaststellen van regionale uitvoeringsagenda's en de uitvoering van verkeersveiligheidsmaatregelen.

Er wordt € 100 miljoen van de subsidie SPV naar voren gehaald uit de jaren 2024 en 2025.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten kunnen in 2021 € 100 miljoen extra besteden aan maatregelen voor verkeersveiligheid. Hiermee kunnen ook subsidieaanvragen die tot 1 september ingediend zijn, maar boven het subsidieplafond vielen, toch gehonoreerd worden. Om deze impuls voort te zetten moet het genoemde bedrag weer aangevuld worden, zodat het echt een extra impuls is voor verkeersveiligheid.

Ruimtelijke Ordening

Wat wil het kabinet?

Met de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), een toekomstperspectief voor de leefomgeving van Nederland, wil het kabinet meer regie voeren op de opgaven waarvoor Nederland staat. Regie voeren doet het Rijk door de ontwikkelrichting aan te geven en het regisseren van goed samenspel. Om zo gemeenten, provincies en waterschappen in staat te stellen hun integrale gebiedsgerichte aanpakken mogelijk te maken.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Meer regie door het Rijk betekent niet het centraliseren van taken en verantwoordelijkheden. Ze gaat meer inzetten op faciliteren van samenwerking in de regio, ontwikkelen van passend instrumentarium en richten van financiering naar opgaven. Ze onderzoekt continu hoe ze de decentrale overheden beter in staat stelt hun taken uit te voeren. Met wet- en regelgeving en instrumenten uit de Omgevingswet kan aanvullend worden gestuurd als dat effectief en nodig is.

Het Rijk introduceert de Omgevingsagenda's waarin de opgaven en bijhorende aanpakken uit de regio samenkomen.

Daarnaast geeft het Rijk voorkeursvolgorde aan voor onder andere energietransitie. Gemeenten kunnen hierin gemotiveerd een andere keuze maken, passend bij de lokale opgaven en gebiedskenmerken.

Circulaire Economie en afval

Wat wil het kabinet?

De ambitie van het kabinet is nog steeds dat de Nederlandse economie in 2050 volledig circulair is. In 2030 wordt een halvering nagestreefd van primaire abiotische grondstoffen. De coronacrisis heeft gezorgd voor een dalende vraag en afzet van recyclelaaf, waardoor het sluiten van kringlopen steeds moeilijker wordt.

Voor de invulling van het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2019-2023, wordt in totaal voor de jaren 2021-2024 € 40 miljoen vrijgemaakt voor stimulering van sociale en productinnovaties, stimulering van kennisontwikkeling, opschaling van (bijna-)marktrijpe technieken binnen het programma Circulaire Economie, waaronder het Versnellingshuis, monitoring en communicatie.

Per 1 juli 2021 wordt statiegeld ingevoerd voor kleine plastic flessen. Voor blikjes wordt een vergelijkbare aanpak gevolgd zoals eerder bij de flesjes. Als in het najaar van 2021 de doelen van 70-90% minder blikjes in het zwerfafval en 90% recycling van blikjes niet zijn gerealiseerd, wordt medio 2022 ook op blikjes statiegeld ingevoerd.

Op 1 juli 2021 treedt het Besluit kunststofproducten voor eenmalig gebruik in werking. Het besluit legt verboden en gebruiksbeperkingen op voor bepaalde kunststofproducten om schadelijke effecten op het milieu te verminderen. Voor verpakkingen worden per 2021 nieuwe doelstellingen van kracht voor hergebruik en recycling voor de periode tot en met 2025.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De verwachting is dat steeds meer gemeenten betrokken worden bij regionale projecten op het gebied van Circulaire Economie, waarmee de aandacht en vraag (vanuit inwoners, bedrijven, etc.) voor deze transitie zal toenemen. Met behulp van de regio-enveloppe kunnen regio's projecten in 2021 en verdere jaren uitvoeren.

Met de invoering van statiegeld op kleine plastic flessen zal het aandeel van deze stroom in het zwerfafval afnemen. De landelijke monitoring van zwerfafval zal uitwijzen wat de effecten daarvan zijn.

Er komen nadere afspraken over de kosten en beperkingen omtrent eenmalige plastic producten. Door uitgebreide producentenverantwoordelijkheid en scherpere doelstellingen zullen producenten en importeurs van verpakkingen zich meer moeten inspannen. Een intensievere samenwerking met gemeenten (en beheerders van de openbare ruimte) ligt daarbij voor de hand.

Milieu

Wat wil het kabinet?

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat actualiseert het nationaal milieubeleid door het Nationaal Milieubeleidskader (NMK). Het NMK heeft betrekking op o.a. milieunormen, vermindering grondstoffengebruik, circulaire economie, stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Dit kader biedt de bouwstenen voor een nieuw Nationaal Milieuprogramma waarin concrete acties en maatregelen benoemd gaan worden. Het ministerie heeft aangegeven de partners te willen betrekken bij de concretisering van het Nationaal Milieuprogramma. Op de meerjarenagenda's voor de versterking van omgevingsveiligheid is op hoofdlijnen overeenstemming bereikt met het ministerie van IenW en de koepels over de uitvoering en invulling voor de jaren 2021 tot en met 2024. De meerjarenagenda's borgen gezamenlijk de kwaliteit van de uitvoering en financiële ondersteuning voor omgevingsveiligheid en externe veiligheid.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het Nationaal Milieuprogramma zal gevolgen hebben voor de uitvoeringspraktijk van gemeenten. In het NMK is niet ingegaan op de concrete gevolgen of benodigde randvoorwaarden voor de uitvoering. Deze zullen in gesprekken met het Rijk verder ingevuld moeten worden.

6 Economische Zaken en Klimaat

Nationaal Groeifonds

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil een groeifonds oprichten voor € 4 miljard per jaar aan extra publieke investeringen. Deze investeringen moeten het bruto binnenlands product van Nederland structureel verhogen en positief scoren op de maatschappelijke kosten-batenanalyse. Voor het groeifonds is in de begroting een eerste tranche van 5 keer € 4 miljard voor de periode 2021-2025 opgenomen. Elk investeringsproject of programma dat voor het groeifonds wordt geselecteerd moet minimaal € 30 miljoen bedragen en vallen binnen een van de drie thema's:

- 1 kennisontwikkeling;
- 2 research, development & innovatie;
- 3 infrastructuur.

Infrastructuur omvat daarbij ook digitale infrastructuur en infrastructuur voor energie.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Ook gemeenten kunnen, in samenspraak met veldpartijen, investeringsprojecten aandragen die uit het fonds worden betaald. Plannen kunnen eventueel met de beleidsministeries verder worden uitgewerkt. De projecten moeten een meerwaarde voor Nederland hebben en niet onder de scope van gemeentelijke investeringen vallen.

De impact van het groeifonds op gemeenten is in potentie aanwezig. Met name wanneer gemeenten er in slagen om (PPS-) coalities te smeden. De minimale projectomvang van € 30 miljoen betekent in veel gevallen dat samenwerking tussen gemeenten en veldpartijen vereist is om aanspraak te maken. Voor verbinding met o.a. kennisinstellingen en coördinatie op projectplannen zijn verschillende coalities actief van waaruit gemeenten samen aan projecten kunnen werken, zoals regionale ontwikkelmaatschappijen, economic boards of coalities zoals de Nederlandse AI-Coalitie, de Impact Coalitie Safety & Security.

Zijn de investeringsuitgaven accresrelevante uitgaven?

Het investeringsfonds wordt een apart begrotingshoofdstuk op de Rijksbegroting. Daarvoor wordt de Comptabiliteitswet aangepast. In het fonds wordt geen bezit gevormd. Het is geen beleggings- of revolverend fonds. Voor het fonds gaat een 100% eindejaarsmarge gelden. Geld voor een investering dat in een jaar niet wordt uitgegeven, mag volledig naar een volgend jaar worden meegenomen. In 2021 worden de (EMU)-saldorelevante uitgaven van het fonds buiten het netto uitgavenkader gehouden. Ze verdrukken daarom niet andere netto uitgaven van het Rijk. De vraag is of dit ook zo moet zijn voor de jaren er na. Daarover gaat de ambtelijke Studiegroep Begrotingsruimte dit najaar advies uitbrengen. Als de uitgaven onder het netto uitgavenkader worden gebracht, worden ze bij een brede koppeling als normering accresrelevante uitgaven voor gemeenten. Wordt de status van 2021 gecontinueerd, dan genereren deze uitgaven juist geen accres voor gemeenten.

Bedrijvenpakket

Wat wil het kabinet?

Het kabinet richt een nationale scaleup-faciliteit in, met behulp van Europese middelen en bijdragen van private investeerders. Ook wordt uitgewerkt hoe startups en scaleups lokaal beter ondersteund kunnen worden. Voor het bedrijfsleven wordt daarbij gebruik gemaakt van Europese middelen voor cofinanciering bij nationale programma's.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten kunnen plannen uitwerken hoe met behulp van een Rijksbijdrage bedrijventerreinen en winkelcentra te herstructureren. Voor de verschillende pijlers in het bedrijvenpakket is in 2021 totaal € 388 miljoen beschikbaar gesteld.

Digitale connectiviteit en 5G

Wat wil het kabinet?

Het kabinet werkt aan de nieuwe Telecomwet, die eind 2021 klaar is. Deze wet bevat een verplichting om kleine antennes toe te staan op publieke infrastructuur en daarbij een mogelijkheid om telecombedrijven te verplichten van elkaars infrastructuur gebruik te maken. Vanuit het ministerie en de telecombedrijven is er een vraag voor harmonisering van graafbeleid en (het verlagen van) leges. De toepassing van digitale connectiviteit in het maatschappelijk domein en economische sectoren wordt versneld. In 2021 wil het kabinet gemeenten ondersteunen bij het maken van dit beleid en haar relaties met gemeenten onderhouden en verstevigen. Voor de toepassingen organiseert EZK een 5G-innovatienetwerk. Er is geen extra budget voorzien voor gemeenten om deze activiteiten uit te voeren.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Betere digitale connectiviteit is een basisvoorwaarde voor het functioneren van gemeenten en de samenleving. Gemeenten innoveren met en door deze techniek. Gemeenten zullen de nieuwe Telecomwet moeten implementeren en hier lokaal beleid voor maken. Om de digitale connectiviteit te verbeteren, moeten gemeenten faciliterend beleid maken dat de uitrol van vaste (glasvezel) en mobiele infra (5G) vereenvoudigt. Dit beleid moet landelijk transparanter en geharmoniseerd worden. Het gaat hier ook om het harmoniseren van graafbeleid en leges. Ondertussen hebben gemeenten te maken met maatschappelijke druk rond de uitrol van 5G.

Europees crisis- en herstellepakket

Wat wil het kabinet?

Het kabinet constateert dat de uitdagingen waarvoor Nederland staat steeds vaker om oplossingen vraagt, waarbij in elk geval Europees moet worden gedacht. Dat geldt ook voor de coronacrisis. De EU heeft een omvangrijk EU-Herstelplan voorgesteld om het economisch herstel van de coronacrisis aan te jagen en te ondersteunen. Het gaat hier om een totaalbudget van € 750 miljard, waarvan € 6,1 beschikbaar komt voor Nederland. Hiervan dient 70% in 2021 en het overige deel in 2022 aan projecten te worden toegewezen. Het kabinet vindt het daarbij van belang om Europees beleid en Europese investeringen te richten op versterking van de Europese concurrentiekracht en het toekomstige dienstvermogen, zoals de groene en digitale transities, onderzoek en innovatie.

Het kabinet beraadt zich over hoe de middelen uit het Europese Herstelplan (Recovery en Resilience Facility) het beste in Nederland kunnen worden ingezet om het herstel te bevorderen en de economie weerbaarder te maken. Uiterlijk voorjaar 2021 dient het kabinet een plan in bij de Europese Commissie. Het kabinet gaat hierover in gesprek met provincies en regio's.

Wat betekent dit voor de gemeenten?

Een deel van het budget om als Nederland uit de crisis te investeren komt van de EU. Van het voor Nederland beschikbare budget dient volgens de Europese Commissie minimaal 37% aan groene investeringen omvatten en minimaal 20% aan investeringen in de digitalisering. Het EP – het besluitvormingsproces in Brussel loopt nog – koerst aan op een oormerking van 10% voor jongeren. Gemeenten kunnen met het EU-Herstelfonds de energietransitie versnellen, investeren in de digitalisering, maar ook in het begeleiden van werklozen naar (nieuwe) banen, in het bijzonder jongeren. Groot voordeel bij het EU-herstelplan is dat er geen nationale cofinanciering noodzakelijk is.

Stimulering energiebesparing/CO₂ reductie

Wat wil het kabinet?

Het kabinet heeft besloten om energie- en CO₂-reductie te stimuleren bij bedrijven. Dit zal voor een deel uit het nationale Groeifonds worden gefinancierd en ook indirect door de verhoging van de opslag duurzame energie (ODE). Daarnaast wordt in 2021 via de Klimaatenvolp van het kabinet € 10 miljoen beschikbaar gesteld voor het realiseren van circulaire projecten die tegelijk tot reductie van de CO₂-uitstoot leiden.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Voor de uitvoering van CO₂ besparing is geen geld gereserveerd, terwijl deze veranderingen wel door gemeenten getoetst en gehandhaafd moeten worden.

CO₂-heffing

Wat wil het kabinet?

Het kabinet heeft besloten om vanaf 2021 de CO₂ heffing voor de grote industrie in te laten gaan. De CO₂ heffing is gekoppeld aan het Europese emissiehandelssysteem (ETS), wat betekent dat de ETS prijs per ton CO₂ in mindering wordt gebracht op de nationale CO₂ heffing. De prijs per ton CO₂ is in 2021 € 30 per ton CO₂ en loopt jaarlijks op.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten merken hier niet direct veel van, omdat de meeste bedrijven waar de CO₂ heffing voor geldt onder bevoegdheid van de provincies vallen. Indirect zullen gemeenten op langere termijn te maken krijgen met de gevolgen van grootschalige investeringen van de industrie in infrastructuur of bijvoorbeeld netverzwaring als gevolg van elektrificatie van processen.

Klimaatakkoord gebouwde omgeving

Wat wil het kabinet?

Het kabinet blijft inzetten op kostendaling door innovatie (van het bedrijfsleven) en op betaalbaarheid door ondersteuning van eigenaar-bewoners, huurders, verhuurders en het mkb. Nieuwe beleidsimpulsen voor de gebouwde omgeving zijn er niet of nauwelijks. Een aantal regelingen is aangepast zodat meer partijen er gebruik van kunnen maken. Bijvoorbeeld de RRE-subsidie voor eenvoudige energiebesparende maatregelen die nu ook voor het mkb beschikbaar is. Ook de subsidieregeling voor aardgasvrije koopwoningen – als aanvulling op die in de huursector – is een kleine welkome aanvulling. Weliswaar is er iets meer budget beschikbaar gekomen, maar de omvang blijft te beperkt in relatie tot de opgave. Voor veel regelingen is er bovendien geen zicht op langjarige beschikbaarheid, met uitzondering van de Subsidieregeling Energiebesparing Eigen Huis (SEEH) waar nu perspectief is voor 3 jaar.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Energiemaatregelen worden voor meer doelgroepen in de gebouwde omgeving een beetje betaalbaarder. Dat helpt gemeenten bij de gesprekken met haar inwoners, bedrijven en instellingen. Tegelijk is duidelijk dat het handelingsperspectief voor grote groepen (en voor de lange termijn) nog volstrekt onvoldoende is. Het is een uitdaging voor gemeenten om te zoeken naar de plekken waar al wel stappen kunnen worden gezet. De processen in de gebouwde omgeving, het voeren van regie en de ontzorging zijn arbeidsintensief, en worden door het Rijk (nog) niet of weinig financieel gefaciliteerd.

Duurzame mobiliteit

Wat wil het kabinet?

In 2021 gaat het kabinet samen met de mobiliteitssector, overheden en maatschappelijke organisaties door met het uitvoeren van het Klimaatakkoord met als doel dat in 2030 alle nieuwe personenauto's emissieloos zijn. De aanschafsubsidie voor gebruikte en nieuwe elektrische auto's wordt voortgezet (totale omvang 2020 - 2025: € 252 miljoen). Daarbij ondersteunt het Rijk middels innovatie, financie-

ring, samenwerking en regelgeving dat de benodigde laadinfrastructuur en de toegankelijkheid daarvan verder worden uitgerold.

In 2021 zal in 30 tot 40 steden in Nederland zero-emissie stadslogistiek worden ingevoerd. Door de coronacrisis zijn veel bedrijven (financieel) hard getroffen. Het kabinet wil samen met bedrijven en medeoverheden bekijken wat er nodig is om zo goed mogelijk op koers te blijven, zodat de doelen uit het Klimaatakkoord worden behaald.

Het kabinet wil dat de decentrale overheden en OV-autoriteiten doorgaan met de uitrol en opschaling van zero-emissie OV-bussen, doelgroepenvervoer en reinigingsvoertuigen.

In 2021 richt het Rijk zich op het vergroten van het aantal werkgevers dat zich inspant voor minder uitstoot van het verkeer en uitrol van best practices. In de eerste helft van 2021 wordt een voorstel voor een normerende regeling voor werkgebonden personenmobiliteit aan de Kamer aangeboden. Met behulp van fietsambassadeurs en mobiliteitsmakelaars stimuleert het Rijk dat mensen afstanden tot 2,5 km lopen, tot 7,5 km fietsen en tot 15 km reizen per e-bike.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Als er voor de uitvoering van de ambities voor het verduurzamen van mobiliteit uit het Klimaatakkoord geen extra middelen bijkomen, is het voor gemeenten niet mogelijk alle maatregelen op gebied van mobiliteit ook echt uit te voeren. Gemeenten steunen de doelen en willen verduurzamen, maar zonder voldoende capaciteit en budget is dit niet voldoende mogelijk en vertraagt de uitvoering.

Het instellen van zero-emissie zones voor stadslogistiek is voor gemeenten een belangrijk middel om de leefbaarheid en schone lucht in steden te bevorderen. Gemeenten hebben daarbij oog voor kleinere bedrijven. De ambities van het Klimaatakkoord moeten niet worden afgezwakt, maar het is wel nodig partijen zoals kleine ondernemers perspectief te bieden.

Artificiële Intelligentie

Wat wil het kabinet?

De aanpak in 2021 is onder andere gericht op het uitbreiden van de Nederlandse Artificiële intelligentie-coalitie (AI). Deze coalitie zet zich in voor o.a. publiek-private onderzoekslaboratoria, kennisdeling voor het mkb, samenwerking voor maatschappelijke uitdagingen (o.a. zorg, veiligheid, landbouw), de technische industrie, datadelen voor ALGORITMEN, en kennisontwikkeling voor verantwoorde AI. Onderdeel van deze aanpak is ook de uitwerking van AI als sleuteltechnologie in het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid, synergie behalen met regionale AI-initiatieven en het versterken van samenwerking in Europa. In 2021 wordt daarom met de Nederlandse AI-Coalitie verder gebouwd aan uitbreiding en versterking van het Nederlandse AI-ecosysteem. Die krijgt een startimpuls van € 23,5 miljoen van het kabinet, voor onderzoek naar en het ontwikkelen van toepassingen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De impact op gemeenten kan aanmerkelijk zijn. De AI-Coalitie is breed opgezet als een PPS, waarin onder andere ook de VNG een sleutelpositie heeft in het Strategieteam (tezamen met een aantal andere publieke partijen als het CBS, BZK en De Waag). In de AI-Coalitie is ook een werkgroep publieke dienstverlening. Een kritische succesfactor is dat gemeenten hun agenda's weten te bundelen, in staat zijn in PPS verband te werken en dat de publieke partijen in staat zijn het belang van public tech in combinatie met mensgerichte AI ook intrinsiek voor het voetlicht weten te brengen binnen de AI-Coalitie.

7 Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Landbouw en landgebruik

Wat wil het kabinet?

In het Klimaatakkoord heeft het Rijk de Bossenstrategie opgenomen met daarin ambities die mede van toepassing zijn op gemeenten. In de Miljoenennota zijn onvoldoende middelen opgenomen om deze ambities uit te kunnen voeren. Het is onduidelijk welke middelen beschikbaar komen voor gemeenten.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De Bossenstrategie leidt tot gemeentelijke beleid- en uitvoeringsvraagstukken en bijkomende kosten. Deze kunnen niet of beperkt worden uitgevoerd als hiervoor geen middelen beschikbaar worden gesteld.

Stikstof structurele aanpak

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil met de structurele aanpak stikstof de stikstofdepositie eerst substantieel en structureel verminderen en de natuur verbeteren, voordat nieuwe ruimte ontstaat voor nieuwe ontwikkelingen. Ook geldt dat bij de ontwikkeling van ruimtelijk-economische functies zoals woningbouw, infrastructuur en energieopwekking meer rekening zal moeten worden gehouden met de natuur.

Het programma directoraat-generaal dat voor de structurele aanpak is ingericht, werkt samen met andere departementen, provincies, waterschappen en gemeenten om ook effectief vorm te geven aan de gebiedsgerichte aanpak.

Een belangrijke prioriteit vanuit de brede verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het stikstofbeleid is het legaal houden van de PAS-meldingen en mogelijke meldingsvrije activiteiten. Daarnaast wordt de mogelijkheid van een regionale drempelwaarde onderzocht en worden het verlesen van stikstofrechten en het extern salderen gefaseerd mogelijk gemaakt. Ook worden nieuwe vormen van toestemmingverlening verkend.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Uitgangspunt bij alle ontwikkelingen is het herverdelen van beschikbare ruimte op basis van Natuurbeschermingsvergunningen. Wanneer een activiteit stopt kan 70% van de vergunde en daadwerkelijk gerealiseerde stikstofdepositie op Natura2000-gebieden opnieuw worden ingezet voor het mogelijk maken van nieuwe ruimtelijk-economische functies. De overige 30% van de ruimte die vergund was, komt ten goede aan de natuur. De VNG verkent samen met BZK welke knelpunten gemeenten nog ervaren en welke oplossingsrichtingen daarvoor haalbaar lijken.

In alle provincies is de zogenaamde gebiedsgerichte aanpak gestart. Gemeenten worden bij de gebiedstafels betrokken. Zaken als de voortgang van de (woning)bouwproductie en een goed toekomstperspectief voor de landbouw en het landelijk gebied kunnen hier ook ter sprake komen. Landelijk vraagt de VNG hier ook voortdurend aandacht voor.

Opkoop- en beëindigingsregelingen

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil substantieel bijdragen aan o.a. klimaat- en natuurdoelen door het vormgeven van verschillende opkoop- en beëindigingsregelingen. Ook het verminderen van het maatschappelijk draagvlak voor bepaalde activiteiten kan aan beëindigingsregelingen ten grondslag liggen. In 2021 gaat het om:

- Gerichte opkoop veehouderijen rondom Natura2000-gebieden

Deze middelen worden via de provincies ingezet voor aankoop van veehouderijlocaties nabij stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Dit gebeurt op basis van een op minnelijke verwerving gericht traject dat onderdeel vormt van een planmatige, gebiedsgerichte aanpak, gericht op natuurherstel.

- Een generieke beëindigingsregeling veehouderijen

Doel van de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijen is het terugdringen van de stikstofemissie (ammoniak) en van de stikstofdepositie op Natura2000-gebieden. Ook hier geldt dat deelname op basis van vrijwilligheid is.

- Beëindigingsregeling nertsenhouderijen

De risico's die gepaard gaan met de aanhoudende Covid-19 besmettingen bij pelsdieren geven aanleiding om het houden van nertsen op korte termijn verplicht te beëindigen. Het kabinet werkt aan een nadeelcompensatieregeling om de hoogte van de vergoeding die nertsenhouders ontvangen te bepalen.

- De saneringsregeling varkenshouderij loopt door in 2021.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten hebben 'bevoegd gezag'-taken om aansluitend op regelingen vergunningen in te trekken, te herbestemmen en toe te zien op sloop. Deze taken zullen in korte tijd moeten worden uitgevoerd en dat vraagt capaciteit. De VNG is daarom in gesprek met het Rijk over ondersteuningsmiddelen voor gemeenten.

8 Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Schulden

Wat wil het kabinet?

Samen met gemeenten en maatschappelijke organisaties streeft het kabinet ernaar dat, als gevolg van het coronavirus, mensen die het financieel moeilijk hebben niet nog verder in de (financiële) problemen terechtkomen. Zo zijn er maatregelen gericht op behoud van werkgelegenheid en het voorkomen van schulden. Gemeenten hebben tijdelijk de ruimte om af te wijken van de vier weken zoektermijn in de Participatiewet zodat maatwerk voor jongeren die hun baan verliezen mogelijk is. In het aanvullende sociale pakket zijn middelen beschikbaar gesteld via een Waarborgfonds om mensen met problematische schulden te ondersteunen.

De Brede Schuldenaanpak heeft een omslag teweeggebracht in de wijze waarop alle partijen de schuldenproblematiek benaderen. Ook het denken over mensen met schulden is veranderd.

Zowel de wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening, waarmee het vroegtijdig signaleren van schuldenproblematiek een wettelijke basis krijgt, als de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet treden op 1 januari 2021 in werking. Beide wetten zijn, gezien de verwachte toename van mensen met problematische schulden, van extra waarde.

De parlementaire behandeling van de wetgeving gericht op verbreding van het beslagregister (wetsvoorstel stroomlijning keten voor derdenbeslag) vindt in 2021 plaats.

Ook heeft het kabinet in het kader van het steun- en herstelpakket in totaal ongeveer € 150 miljoen beschikbaar gesteld. Onderdeel van deze aanpak is dat het kabinet wil komen tot een versnelling en intensivering van het armoede- en schuldenbeleid.

Om bestaande en nieuwe risicogroepen als gevolg van het coronavirus niet (verder) in armoede- en schuldenproblematiek terecht te laten komen, zijn in de zomer van 2020 rondetafels georganiseerd. Deze rondetafels dragen bij aan een gedragen, versnelde en integrale armoede- en schuldenaanpak en waar nodig en mogelijk extra acties. Voor het versnellen van deze aanpak is geld beschikbaar gekomen in het aanvullende steun- en herstelpakket. De resultaten van deze (online) bijeenkomsten met tientallen betrokkenen worden nog dit najaar naar de Tweede Kamer gestuurd.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeentelijk schuldenbeleid

Uit het steun- en herstelpakket komt een bedrag beschikbaar voor gemeenten. Er komt in 2020 € 15 miljoen en in 2021 € 30 miljoen beschikbaar voor het gemeentelijk schuldenbeleid. Daarnaast komen er ook nog middelen voor de bijzondere bijstand beschikbaar. Dit allemaal als onderdeel van het flankerend beleid zoals aangekondigd in het steun- en herstelpakket. Er wordt nog onderzocht hoe deze middelen zo goed mogelijk worden uitgekeerd. Hierover volgt naar verwachting bij de decembercirculaire 2020 meer informatie.

Implementatie nieuwe wetgeving

De uitvoeringspraktijk van gemeenten heeft te maken met de implementatie van verschillende nieuwe en aangepaste wetten op het thema schulden. Het ministerie van SZW heeft vier wetgevingstrajecten gestart ter ondersteuning van het voorkomen en het oplossen van de schuldenproblematiek:

- 1 De Wet vereenvoudiging beslagvrije voet (Wvbv) (gaat in per 1 januari 2021)
- 2 De maatregel Verbreden Beslagregister (vBR) (streven is per 1 januari 2021, gefaseerde invoering)
- 3 Aanpassing Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) (gaat in per 1 januari 2021)
- 4 De Wet adviesrecht gemeenten bij schuldenbewind (Ags) (verwachte ingang 1 januari 2021)

Zowel de wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening, waarmee het vroegtijdig signaleren

van schuldenproblematiek een wettelijke basis krijgt, als de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet treden op 1 januari 2021 in werking.

Programma Verbinden Schuldendomein

De VNG ondersteunt gemeenten bij de maatschappelijke opgave om problematische schulden te voorkomen en op te lossen. Dit doen we via het programma 'Verbinden Schuldendomein'. Dit programma is ingericht om de vier nieuwe wetstrajecten, projecten en initiatieven aan elkaar te verbinden en om overzicht te creëren voor gemeenten. Daarnaast biedt het programma concrete implementatieondersteuning voor de invoering van de vier nieuwe wetten.

Vroegsignalering

De VNG is voorstander van de gedachte achter de wet om mensen met financiële problemen zo snel mogelijk hulp aan te bieden. Tegelijkertijd hebben we zorgen over de uitvoerbaarheid van de Wijziging van de Wgs voor 'vroegsignalering' voor gemeenten. We houden samen met Divosa en de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK) de vinger aan de pols in de uitvoeringspraktijk van gemeenten.

Op dit moment werken wij aan de afronding van een impactanalyse om inzicht te geven in de uitvoerbaarheid en impact van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. Daarnaast werken wij aan een handreiking, stappenplan en Q&A's om gemeenten te ondersteunen bij de invoering van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.

Ronde tafels

Afgelopen zomer heeft het ministerie van SZW in samenwerking met VNG en Divosa de rondetafels georganiseerd om te komen tot een intensieve en versnelde aanpak van armoede- en schuldenproblematiek. Er zijn in de rondetafelgesprekken gezamenlijk met het Rijk, Divosa, NVVK, uitvoeringsorganisaties, private partijen en maatschappelijke organisaties afspraken gemaakt over concrete maatregelen om kwetsbare groepen met armoede- en/of schuldenproblematiek of een risico daarop te ondersteunen.

Het kabinet heeft in het kader van het steun- en herstellepakket in totaal € 150 miljoen beschikbaar gesteld. Uit die € 150 miljoen worden middelen beschikbaar gesteld voor de (versnelling van) de uitvoering van de verschillende maatregelen die voortkomen uit de rondetafelgesprekken. Wij zullen gemeenten nader informeren over de middelen die hiervoor beschikbaar komen.

Arbeidsmigranten

Wat wil het kabinet?

De ruim 400.000 in Nederland werkzame arbeidsmigranten moeten net als alle andere werkenden recht hebben op een eerlijk loon en gezonde en veilige werkomstandigheden. De gevolgen van de uitbraak van het coronavirus hebben de problematiek extra zichtbaar gemaakt. Er wordt gewerkt aan een complete en actuele woonregistratie van arbeidsmigranten. Ook komen er extra eisen waarmee malafide uitzendbureaus uit de markt worden geweerd. Er wordt in samenwerking met andere departementen één centraal informatieknoppunt opgericht waar arbeidsmigranten met vragen terecht kunnen. Het kabinet wacht de aanbevelingen van het Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten - onder aanvoering van Emile Roemer - af om de werk- en leefomstandigheden van arbeidsmigranten te verbeteren. Naar verwachting brengt het Aanjaagteam in oktober dit advies uit.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De wijze van registratie van arbeidsmigranten wordt aangepast, zodat er meer zicht komt op wie waar in Nederland verblijft. Een betere registratie is ook van belang om gericht beleid te kunnen maken. Daarnaast is de verwachting dat gemeenten voor de opgave gesteld worden om meer en betere huisvesting van arbeidsmigranten te realiseren. Dit heeft impact op gemeenten; zowel financieel, organisatorisch als politiek-bestuurlijk. Dit vraagt om een gezamenlijke, integrale en regionale aanpak van gemeenten. Dat doen zij in samenwerking met andere overheden, sociale partners, werkgevers en huisvesters. Deze aanpak moet erop gericht zijn betere faciliteiten te creëren voor arbeidsmigranten en misstanden aan te pakken.

De VNG bereidt momenteel (bestuurlijke) standpunten voor op het gebied van arbeidsmigranten en werkt aan een programma om gemeenten te ondersteunen rondom het vraagstuk arbeidsmigranten.

Scenariostudie Vormgeving Kindvoorzieningen

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil ouders ontzorgen en tegelijkertijd investeren in de ontwikkeling van kinderen. Keuzevrijheid blijft hierbij een belangrijk uitgangspunt. Er is een Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) Deeltijdwerk en de Brede maatschappelijke heroverweging 'Kwalitatief goed onderwijs met kansen voor iedereen' uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de combinatie van het Nederlandse stelsel van (kind)voorzieningen en de Nederlandse cultuur tot gevolg heeft dat veel vrouwen al vanaf de start van hun loopbaan in deeltijd werken. Het werken in (kleine) deeltijdbanen door vrouwen leidt ertoe dat zij minder verdienen dan mannen en minder ontwikkelkansen op de arbeidsmarkt hebben. Ook maakt het hen kwetsbaarder voor armoede, als zij niet economisch zelfstandig zijn. Bovendien zijn er kansen om het stelsel van kindvoorzieningen te verbeteren ten gunste van de ontwikkeling van het kind. De manier waarop de toeslagen zijn ingericht, zoals de kinderopvangtoeslag om snel uit te betalen, maakt het complex en zorgt ook voor onzekerheid. Dit komt ook naar voren in het IBO Toeslagen. Het kabinet heeft besloten verschillende scenario's te verkennen voor de toekomstige vormgeving van het stelsel van kindvoorzieningen: Scenariostudie Vormgeving Kindvoorzieningen. Daarbij wordt ook gekeken naar alternatieven voor de kinderopvangtoeslag.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De VNG is in gesprek met de betrokken departementen en gemeenten om advies te geven in de Scenariostudie Vormgeving Kindvoorzieningen. We zetten in op een sluitende aanpak voor 0 tot 12-jarigen onder de regie van gemeenten. We betrekken daarbij ook onze standpunten op het voorkomen en verminderen van armoede (onder kinderen), Integrale Kindcentra, kinderopvang en primair onderwijs, borgen van bestaanszekerheid, arbeidsparticipatie en het vereenvoudigen en veranderen van het huidige Toeslagenstelsel. Deze punten, en de uitvoerbaarheid en betaalbaarheid van de keuzes, brengen we in bij de scenariostudie.

Wetsvoorstel ouderparticipatiecrèches

Wat wil het kabinet?

De inwerkingtreding van het wetsvoorstel ouderparticipatiecrèches (opc's) staat gepland voor 1 juli 2021. Hiermee wordt een afspraak uit het regeerakkoord nagekomen en worden de ouderparticipatiecrèches als kindercentrum onder de Wet Kinderopvang (Wko) gebracht.

In de Wko staan twee kwaliteitseisen die niet gelden voor opc's: de opleidingseis voor beroepskrachten en het 'vastegezichtencriterium'. Daarvoor in de plaats moeten de opc's aan alternatieve kwaliteitseisen voldoen.

Wat betekent het voor gemeenten?

Voor gemeenten betekent dit een inhoudelijke uitbreiding van hun toezichts- en handhavingsverantwoordelijkheid. Hierbij worden zij ondersteund door VNG Naleving.

Breed Offensief

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil dat meer mensen met een arbeidsbeperking bij reguliere werkgevers aan werk komen. Daartoe heeft het kabinet in 2018 het Breed Offensief in gang gezet. Dit moet het eenvoudiger maken voor werkgevers en werknemers om een arbeidsrelatie aan te gaan en het werk aantrekkelijker en duurzaam te maken. Ook moeten werkgevers makkelijker gevonden kunnen worden.

Inmiddels ligt er, naast andere maatregelen, een wetsontwerp Breed Offensief, waarvan de planning is dat het in juli 2021 in werking treedt.

Naast de al eerder toegezegde eenmalige € 53 miljoen voor implementatiekosten Breed Offensief, stelt het kabinet € 40 miljoen beschikbaar voor vrijlating arbeidsinkomsten voor mensen met een beperking die in deeltijd werken en loonkostensubsidie ontvangen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten moeten op basis van het voorliggende wetsontwerp op verschillende onderwerpen zaken gaan regelen in hun re-integratieverordening. De VNG brengt hier begin 2021 een handreiking voor uit.

In verband met het Breed Offensief is het Besluit SUWI (Structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen) aangepast. Dat treedt op 1 januari 2021 in werking. In dit besluit worden onder andere - per arbeidsmarktregio - centrumgemeenten aangewezen die belast worden met de regie op de regionale samenwerking. Ook wordt geregeld dat gemeenten en het UWV jaarlijks een gemeenschappelijk uitvoeringsplan opstellen. Verder wordt de meting van de loonwaarde geharmoniseerd en moeten administratieve processen rondom het verstrekken van de loonkostensubsidie worden gestroomlijnd. De VNG heeft inmiddels op alle beoogde wijzigingen rondom dit dossier, en op verschillende momenten, haar standpunten doorgegeven aan de staatssecretaris van SZW.

Leven lang ontwikkelen

Wat wil het kabinet?

Het kabinet neemt diverse maatregelen die scholing en een leven lang ontwikkelen (LLO) stimuleren, zoals:

- SLIM-regeling voor LLO in MKB. Aan de al bestaande stimuleringsregeling voor scholing en ontwikkeling van werknemers in het mkb worden in 2021 extra middelen toegevoegd. De uitbreiding is een gevolg van de extra behoefte aan scholing en begeleiding die is ontstaan door de coronacrisis.
- NL leert door. In 2021 is er ruim € 95 miljoen beschikbaar voor de subsidieregeling NL leert door. Dit betreft middelen voor online scholing (€ 42 miljoen) en ontwikkeladviezen (€ 30 miljoen). Een gedeelte van de middelen is bestemd voor het afrekenen van in 2020 gestarte activiteiten. In 2022 is € 18 miljoen gereserveerd voor online scholing.

Wat betekent dit voor de gemeenten?

Gemeenten kunnen werkzoekenden verwijzen naar bovengenoemde scholingsmogelijkheden, onder andere als onderdeel van de crisisdienstverlening van werk(loosheid) naar werk in de arbeidsmarktregio's. Scholing kan bijdragen aan het behouden en vinden van werk.

Handhaving

Wat wil het kabinet?

Begin 2020 is een voorstel tot wijziging van de Participatiewet ingediend bij de Tweede Kamer. Het doel is het wegnemen van de onterecht gunstige positie van mensen met fraudevorderingen bij de toegang tot het recht op bijstand. Dit wordt bereikt door alle vorderingen en boetes wegens schending van de inlichtingenplicht binnen de gehele sociale zekerheid uit te sluiten als schuld bij de vermogenstoets. Het kabinet streeft ernaar, nadat het wetsvoorstel door de Eerste Kamer is aangenomen, dit zo snel mogelijk in werking te laten treden. Naar verwachting is dit in de eerste helft van 2021.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten moeten het wetsvoorstel bij inwerkingtreding toepassen in de praktijk. Voorafgaand aan de inwerkingtreding voorziet VNG Naleving gemeenten hierover van informatie en ondersteunt hen bij de implementatie.

Macrobudget participatiewetuitkeringen (BUIG)

Wat wil het kabinet?

Als gevolg van de coronacrisis en op basis van de CPB-raming verwacht het ministerie van SZW een hoger bijstandsbestand. Dit is terug te zien in een bijgestelde meerjarige raming die ook een stijging laat zien in het BUIG-budget. Het definitieve macrobudget 2020 bedraagt € 6.375 miljoen. Dit is ruim € 400 miljoen hoger dan het nader voorlopig macrobudget. Het voorlopige macrobudget 2021 bedraagt € 6.845 miljoen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het definitieve macrobudget 2020 is ruim € 400 miljoen hoger dan het nader voorlopig macrobudget. Het voorlopige macrobudget 2021 bedraagt € 6.845 miljoen.

Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz)

Wat wil het kabinet?

De uitgaven voor het Bbz in 2021 worden geraamd op € 74 miljoen. Na afloop van de Tozo-regeling per 1 juli 2021 is de verwachting dat een deel van de Tozo-gerechtigden door zal stromen naar het Bbz. Uitgaven in 2021 vallen daardoor hoger uit.

Bijstand zelfstandigen bedrijfskrediet (Bbz 2004): Per 1 januari 2020 is de financieringssystematiek van het Bbz vereenvoudigd. Gemeenten ontvangen niet langer voorschotten om bedrijfskredieten te verstrekken. Achteraf worden de door gemeenten verstrekte bedrijfskredieten voor 75% vergoed met een vertraging van twee jaar. Tot en met 2022 loopt de aanvullende uitkering door uit de oude financieringssystematiek. In 2021 worden daardoor alleen uitgaven gedaan voor verrekeningen en de aanvullende uitkering. Vanaf 2022 stijgen de uitgaven omdat dan de door gemeenten vanaf 2020 uitgegeven kapitaalverstrekkingen worden vergoed.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Na 1 juli loopt de Tozo-regeling af en stroomt een deel van die doelgroep naar verwachting door naar het Bbz. Gemeenten kunnen de komende maanden gebruiken om zich voor te bereiden op de uitvoering van het Bbz en de te verwachten hogere instroom. Wij zullen gemeenten hier samen met Divosa en het ministerie van SZW bij ondersteunen. Naar verwachting is in ieder geval extra uitvoeringscapaciteit bij gemeenten nodig.

Tijdelijke overbruggingsregeling voor zelfstandige ondernemers (Tozo)

Wat wil het kabinet?

Gemeenten geven uitvoering aan een extra tijdelijke voorziening voor zelfstandigen, de Tijdelijke overbruggingsregeling voor zelfstandige ondernemers (Tozo). Ondernemers van wie het inkomen als gevolg van de coronacrisis onder het sociaal minimum is geraakt, kunnen een beroep doen op ondersteuning voor levensonderhoud in de vorm van aanvullende bijstand. Daarnaast kunnen zelfstandigen met een liquiditeitsprobleem een lening voor bedrijfskapitaal aanvragen. De Tozo is een tijdelijke regeling in 2020 en 2021. Vanaf (uiterlijk) 1 januari 2021 krijgen ondernemers heroriëntatiegesprekken met gemeenten.

Wat betekent dit voor de gemeenten?

Gemeenten geven uitvoering aan de Tozo en ontvangen daarvoor voorschotten. Op basis van declaratie worden de werkelijke uitgaven van gemeenten vergoed. De uitvoeringskosten worden vergoed op basis van een vast bedrag per besluit op aanvraag. Voor Tozo-1 en Tozo-2 ontvangen gemeenten per besluit op een aanvraag levensonderhoud een vergoeding van € 450 en per besluit op een aanvraag kapitaal € 800. De gesprekken over de hoogte van de vergoeding voor Tozo-3 lopen nog.

In 2021 en 2022 verantwoorden gemeenten hun uitgaven en vindt voorlopige verrekening plaats. In 2022 en 2023 vindt definitieve verrekening plaats. Gemeenten ontvangen de benodigde middelen via een nieuwe specifieke uitkering.

Op vng.nl/tozo is alle informatie over de Tozo terug te vinden, waaronder de Toolkit voor gemeenten.

Wet sociale werkvoorziening (Wsw)

Wat wil het kabinet?

Als gevolg van het coronavirus zijn de sociale werkbedrijven geheel of gedeeltelijk gesloten. Daardoor vallen bedrijfsopbrengsten weg waarmee (deels) de loonkosten van medewerkers worden gefinancierd die werkzaam zijn voor een sociale werkbedrijf. Tekorten in de exploitatie worden in de reguliere systematiek opgevangen door een hogere gemeentelijke bijdrage. Deze financieringsbron staat onder druk omdat gemeenten meer financiële gevolgen hebben van de coronacrisis. Het kabinet heeft daarom besloten om de Rijksbijdrage Wet sociale werkvoorziening (Wsw) te verhogen met € 90 miljoen voor de periode van 1 maart 2020 tot 1 juni 2020 ter compensatie van een deel van de loonkosten. Deze bijdrage wordt verlengd met een additionele bijdrage van € 50 miljoen.

Wat betekent dit voor de gemeenten?

De bedragen van € 90 miljoen en € 50 miljoen zijn toegevoegd aan de integratie-uitkering Participatie (onderdeel van de integratie-uitkering sociaal domein). Deze middelen kunnen voor gemeenten gebruikt worden om financiële tekorten op de Wsw als gevolg van de coronacrisis op te vangen.

Steun- en herstelpakket corona

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil de eerste gevolgen van de coronacrisis voor bedrijven, de werkgelegenheid en kwetsbare inwoners opvangen. Het derde steunpakket heeft een looptijd van 1 oktober 2020 tot 1 juli 2021. Daarnaast investeert het kabinet in een herstelpakket met flankerend beleid.

Aanpak jeugdwerkloosheid

De laatste tijd is de jeugdwerkloosheid snel opgelopen. Voortijdig schoolverlaters hebben een bovengemiddelde kans om de komende tijd werkloos te worden. Ook jongeren die al eerder voortijdig schoolverlater werden maar wel werken, lopen een bovengemiddelde kans om werkloos te worden. Het kabinet trekt in 2020 € 5 miljoen en in 2021 € 19 miljoen uit voor de Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC)-regio's en mbo-instellingen om deze groepen jongeren naar school of werk te begeleiden. Om jeugdwerkloosheid onder jongeren tegen te gaan worden ook middelen vrijgemaakt voor gemeenten voor de begeleiding van jongeren naar werk of een vervolgopleiding. De maatregelen richten zich op schoolverlaters uit het praktijkonderwijs, voortgezet speciaal onderwijs, voortijdig schoolverlaters en kwetsbare schoolverlaters uit het mbo. Dit betreft € 9 miljoen in 2020 en € 51 miljoen in 2021.

Van werk(loosheid) naar werk en dienstverlening gemeenten

De tijdelijke nieuwe crisisdienstverlening van werk(loosheid) naar werk is bedoeld om met werkloosheid bedreigde werknemers, de mensen die al werkloos zijn geworden, schoolverlaters en ex-zzp'ers zo snel mogelijk naar werk te begeleiden. Dit voorkomt langdurige werkloosheid. Het kabinet stelt middelen beschikbaar zodat werkgevers, sociale partners, beroepsonderwijs, het UWV en gemeenten in de arbeidsregio's gezamenlijk mensen kunnen helpen bij het vinden van nieuw werk en (om) scholing. Er worden regionale mobiliteitsteams ingezet om deze crisisdienstverlening in de regio's en met sectoren aan te bieden. In 2020 is hiervoor € 11 miljoen beschikbaar, in 2021 € 109 miljoen.

Dienstverlening bijstandsgerechtigden

Het re-integratiebudget van gemeenten wordt tijdelijk verhoogd met € 40 miljoen in 2020 en € 90 miljoen in 2021. Dit is in lijn met de verhoogde instroom in de bijstand. Gemeenten gebruiken dit budget om bijstandsgerechtigden te helpen bij het vinden van een nieuwe baan.

Impuls nieuwe instroom bijstand

Er wordt in 2021 incidenteel € 50 miljoen vrijgemaakt om gemeenten in staat te stellen de dienstverlening te intensiveren aan mensen die door de coronacrisis in de bijstand instromen.

Praktijkleren mbo

In het kader van om- en bijscholing, wordt er in 2021 € 63 miljoen beschikbaar gesteld via nieuwe vormen van praktijkleren mbo. Hierbij wordt werken gecombineerd met het doen van een deel van een mbo-opleiding en duurt 3 tot 6 maanden. Deze nieuwe en kortdurende opleidingssoorten zijn vooral relevant voor kwetsbare werkenden/werkzoekenden.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Er komen extra middelen voor gemeenten beschikbaar om de re-integratiedienstverlening te versterken en kwetsbare jongeren naar werk te begeleiden. Daarnaast komen er extra middelen beschikbaar voor regionale crisisdienstverlening in mobiliteitsteams. Deze middelen kunnen door de betrokken partners ontschot worden ingezet, ongeacht (uitkerings)regime of achtergrond. Hierover moeten met de regionale partners afspraken worden gemaakt.

De extra middelen voor praktijkleren zijn deels bestemd voor gemeenten, en deels voor mbo-instellingen en werkgevers.

Armoede

Wat wil het kabinet?

De huidige coronacrisis raakt ons allemaal, maar financieel kwetsbare personen in het bijzonder. Het kabinet zet zich, samen met gemeenten en maatschappelijke organisaties, ervoor in dat mensen die het financieel moeilijk hebben niet nog verder in de financiële problemen komen. De verwachting is desondanks dat het aantal mensen met problematische schulden en met een risico op armoede zal toenemen.

Het kabinet heeft bij de aanpak van armoede bijzondere aandacht voor de positie van kinderen. In 2021 zet het kabinet de aanpak van kinderarmoede voort. In 2019 heeft het kabinet in samenwerking met de VNG vier ambities voor kinderarmoede geformuleerd:

- 1 ieder kind in een gezin met een laag inkomen kan meedoen
- 2 een daling van het aantal huishoudens met kinderen met een laag inkomen
- 3 het bieden van inzicht in kansarmoede onder kinderen
- 4 het verzamelen en delen van goede voorbeelden.

De ambities zijn dit jaar nader uitgewerkt. In lijn met de duurzame ontwikkelingsdoelen streeft het kabinet naar een afname van het aantal kinderen in armoede van 9,2% in 2015 naar 4,6% in 2030. Het kabinet rapporteert elke twee jaar over de voortgang van de ambities. In 2021 zal het kabinet de eerste rapportage, evenals een evaluatie van de bestuurlijke afspraken met de VNG over kinderarmoede, aan het parlement aanbieden.

Momenteel verkent de SER het thema werkende armen. Deze verkenning kan het kabinet aanleiding geven om ook op dit terrein nadere maatregelen te nemen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De VNG heeft samen met Divosa een adviserende rol in de SER-adviescommissie werkende armen. Dit jaar wegen we de adviezen van de SER, brengen we deze onder de aandacht van het huidige kabinet en formuleren we bouwstenen voor het nieuwe kabinet. Eerder hebben we aandacht gevraagd voor de bestaanszekerheid van werkende armen. In de uitvoeringspraktijk van gemeenten zien we mooie voorbeelden van samenwerkingen rondom de ontwikkeling van het kind en het verminderen van armoede. Onderwijs, gemeenten, JGZ en sociaal werk slaan de handen ineen. Het verminderen van armoede (onder kinderen) is iets van de lange adem en op lokaal niveau kunnen professionals zo goed mogelijk doen wat nodig is. We spreken het Rijk aan op hun verantwoordelijkheid om de minimale levensstandaard in Nederland te garanderen voor alle inwoners en het kindperspectief bij alles wat we doen in de gaten te houden.

Pensioen

Wat wil het kabinet?

Dit jaar hebben het kabinet en sociale partners de uitwerking van het pensioenakkoord gepresenteerd. Hierin zijn onder andere afspraken gemaakt over de overgang naar premieregelingen, de aanpassing van het fiscale kader en de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Daarnaast zal de AOW-leeftijd naar de toekomst toe minder snel stijgen. De afspraken worden nu verder uitgewerkt in wetgeving en zijn vanaf 1 januari 2022 van kracht. Alle pensioenregelingen dienen uiterlijk op 1 januari 2026 aangepast te zijn aan de nieuwe regels.

Voor het komende jaar zijn soepelere regels van kracht en hoeven pensioenfondsen pas te verlagen bij een dekkingsgraad onder de 90%. Ondanks deze aanpassing verwacht het CPB dat de pensioenen van ongeveer de helft van de pensioendeelnemers komend jaar worden verlaagd met gemiddeld 2%. Daarnaast heeft het kabinet de oproep gedaan de pensioenpremies en pensioenopbouw voor komend jaar zoveel mogelijk constant te houden. Ondanks de oproep verwacht het CPB bij de overheid en de zorg een pensioenpremiestijging van ongeveer 2,5% en de gewogen gemiddelde premiestijging in de markt 0,5%.

Als onderdeel van het pensioenakkoord zijn maatregelen getroffen die het mogelijk maken om afspraken te maken tussen werkgevers en werknemers om (maximaal) drie jaar eerder te stoppen met werken voor werknemers voor wie het lastig is door te werken tot de pensioenleeftijd. De regeling geldt de komende vijf jaar en zorgt voor een tijdelijke vrijstelling van de RVU(Regeling vervroegd uittreden)-heffing voor werkgevers. Ook hebben het kabinet en sociale partners afgesproken dat de duurzame inzetbaarheid van werknemers wordt gestimuleerd. Voor de subsidieregeling duurzame

inzetbaarheid en eerder uittreden is in totaal circa € 1 miljard beschikbaar van 2021 tot en met 2024 onder voorbehoud van cofinanciering.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Met de afspraken wordt pensioen straks transparanter en persoonlijker. Het ABP is het pensioenfonds waar gemeenten bij zijn aangesloten. Hoe de pensioenregeling van ABP eruitziet wordt bepaald in de Pensioenkamer, deze bestaat uit vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers binnen overheid en onderwijs. De VNG is hiervoor lid van de Zelfstandige Publieke Werkgevers (ZPW). De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat de pensioenregeling en bijbehorende ambities niet meer houdbaar zijn richting de toekomst. De dekkingsgraad van ABP is momenteel onder de 90%, waardoor de kans bestaat dat de pensioenen verlaagd worden in het komende jaar, ondanks de versoepelde maatregelen van het kabinet. Daarnaast is er een premieprognose gemaakt voor 2021 waarbij het ouderdoms- en nabestaandenpensioen van ABP naar verwachting stijgt van 24,9% naar 26,6%. Dit zijn duidelijke signalen dat de overgang naar een nieuwe pensioenregeling noodzakelijk is om een koopkrachtig pensioen te behouden. De komende jaren moeten worden gebruikt om de bestaande pensioenregeling gereed te maken voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. De tijdelijke vrijstelling van de RVU-heffing maakt het voor werkgevers mogelijk om afspraken te maken met individuele werknemers. Of het gebruikmaken van de subsidieregeling duurzame inzetbaarheid en eerder uittreden aantrekkelijk is voor gemeenten, valt te bezien. Dit is afhankelijk van de cofinanciering en de afspraken van sociale partners.

Arbeidsmarktbeleid

Wat wil het kabinet?

Het kabinet werkt aan een meer toekomstbestendige en evenwichtige arbeidsmarkt en volgt hierin de uitgangspunten van het rapport van de Commissie-Regulering van werk. Vanwege corona treft het kabinet (fiscale) maatregelen ter grootte van € 4,4 miljard. Nieuw beleid bestaat voor het overgrote deel uit fiscale maatregelen die volgen uit de noodpakketten banen en economie. Het kabinet wil de zelfstandigenaftrek verder en sneller beperken tot aan 2036. Het kabinet wil mensen stimuleren en ondersteunen om te kunnen participeren op de arbeidsmarkt.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De directe gevolgen van corona op de arbeidsmarkt zijn ook voor gemeenten voelbaar. De aandacht die het kabinet de komende regeerperiode heeft voor de uitgangspunten van het rapport van de Commissie-Regulering van werk: (wendbaarheid', duidelijkheid' weerbaarheid en wederkerigheid) worden ook door de VNG onderstreept. Daartoe werken we in 2021 onder andere samen met het A&O Fonds Gemeenten aan ondersteunende producten voor gemeenten. Met deze producten kunnen gemeenten lokaal en regionaal werken aan een toekomstbestendig personeelsbestand. Het ondersteunen en stimuleren van participatie op de arbeidsmarkt sluit ook aan bij de Cao Gemeenten die afspraken kent over duurzame inzetbaarheid, een leven lang leren en vitaal werken.

Gezond en veilig werken

Wat wil het kabinet?

Het ministerie van SZW richt in oktober een adviesaanvraag in de vorm van een hoofdlijnennotitie aan de SER in over de inrichting en vormgeving van het beleid voor gezond en veilig werken tot 2040. Aan de SER wordt naast een advies over de beleidsagenda voor de komende jaren ook gevraagd een leidraad te formuleren waarlangs het beleid voor gezond en veilig werken zich tot 2040 zou moeten ontwikkelen. Belangrijke aspecten daarvan zijn het beleid ten aanzien van kleinere bedrijven, preventie, duurzame arbeidsinzet en toegang tot bedrijfsgezondheidszorg voor alle werkenden. Ook wordt de verplichting van de risico-inventarisatie & -evaluatie (RI&E) verder geïntensiveerd om veilig te werken.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Veilig en verantwoord thuiswerken is in deze coronacrisis een belangrijk aandachtspunt voor gemeentelijke werkgevers. Op dit moment geeft de Wet Flexibel werken de kaders voor het plaatsonafhankelijk werken en regelt de Arbeidsomstandighedenwet het kader om veilig en verantwoord thuis

te werken. Gemeenten hebben een toenemende behoefte aan duidelijke informatie over thuiswerken. De VNG wil deelnemen aan het SER- advies.

Ouderschapsverlof

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil een wettelijk recht op negen weken deels betaald ouderschapsverlof. Werknemers die ouderschapsverlof opnemen, hebben dan negen weken recht op een uitkering tot 50% van het maximum dagloon. De uitkering wordt betaald door het UWV.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Werknemers bij gemeenten en gemeentelijke organisaties hebben op grond van de cao al betaald ouderschapsverlof. Het betaald ouderschapsverlof dat gemeentelijke werknemers op grond van de cao genieten, wordt betaald door de werkgever. De VNG onderzoekt de mogelijkheid om de cao zodanig aan te passen dat het wettelijke recht op betaald ouderschapsverlof en het cao-recht op betaald ouderschapsverlof op elkaar aansluiten.

Banenaafpraak

Wat wil het kabinet?

Met behulp van het Breed Offensief gaat het kabinet verdere vereenvoudigingen doorvoeren voor werkgevers en werknemers. Er komt extra geld voor gemeenten en uitvoeringsorganisaties om regionale mobiliteitsteams op te richten, die kunnen ondersteunen bij de dienstverlening aan werkzoekenden. Ook komt er een tijdelijke impuls om mensen uit de banenaafpraak betrokken te houden bij de arbeidsmarkt. Daarnaast komt er geld beschikbaar om SW-bedrijven tegemoet te komen voor omzetverlies en voor de gemeentelijke dienstverlening aan bijstandsgerechtigden. Om de duurzaamheid van de banen voor mensen uit de doelgroep banenaafpraak te vergroten, worden er uiterlijk 2024 twee wijzigingen doorgevoerd in het Loonkostenvoordeel (LKV) banenaafpraak. Het LKV banenaafpraak komt structureel beschikbaar in plaats van maximaal drie jaar na indiensttreding. Daarnaast kunnen werkgevers het LKV banenaafpraak vanaf 2024 toepassen voor alle werknemers die ze in dienst hebben en niet alleen voor de werknemers die onlangs in dienst zijn getreden.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De vereenvoudigingen vanuit het Breed Offensief helpen gemeenten ook bij hun verantwoordelijkheid als werkgever om zelf mensen uit de doelgroep via de banenaafpraak in dienst te nemen. Ook de extra impuls voor de banenaafpraak en het structureel maken van de LKV stimuleert de gemeente als werkgever.

Met de tegemoetkoming aan SW-bedrijven worden gemeenten slechts gedeeltelijk gecompenseerd voor het toegenomen omzetverlies als gevolg van corona, aangezien de bedragen die zijn toegezegd niet het volledige omzetverlies dekken.

9 Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Jeugd

Wat wil het kabinet?

Het kabinet had al in de voorjaarsnota 2019 € 1.020 miljoen aan gemeenten toegezegd ter compensatie van de tekorten in de periode 2019-2021, waarvan € 20 miljoen voor liquiditeitssteun bij instellingen waar gevaar voor continuïteit van zorg dreigt. In 2021 ontvangen gemeenten een derde tranche van € 300 miljoen van dit totale bedrag. Het kabinet heeft bekendgemaakt om ook in 2022 incidenteel € 300 miljoen toe te kennen. Momenteel wordt een onderzoek uitgevoerd naar de volume- en uitgavenontwikkeling, dat eind dit jaar klaar is. Dit dient als basis om tot overeenstemming tussen kabinet en gemeenten te komen over het benodigde structurele budget voor jeugdhulp. Het kabinet stelt dat het aan het nieuwe kabinet is om hierover samen met gemeenten conclusies te trekken. Daarnaast meldt het kabinet dat er in 2021 € 26 miljoen beschikbaar wordt gesteld voor de uitbreiding van de regionale expertisecentra voor kinderen en jongeren met weinig voorkomende ernstige problemen. Al in 2020 was hiervoor geld ter beschikking gesteld, € 26 miljoen is het structurele bedrag dat hier vanaf 2021 voor beschikbaar is. Dit bedrag gaat naar 8 gemeenten, die voor een omliggend gebied een coördinerende rol spelen om deze expertisecentra te organiseren.

Ook meldt het kabinet het voornemen om in de Jeugdwet nadere wetgeving op te nemen over regionale samenwerking, toegang, kwaliteitseisen aan aanbieders en toezicht en om bij AMvB nadere regels te stellen omtrent reële tarieven die aanbieders en gemeenten afspreken.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het is goed dat het kabinet - vooruitlopend op de uitkomsten van het onderzoek – voor 2022 nu al incidenteel € 300 miljoen extra voor de jeugdhulp toekent. Dit geeft gemeenten tijdelijk iets meer financiële zekerheid. Het is echter nodig dat het kabinet gemeenten zo snel mogelijk structurele compensatie voor de tekorten in de jeugdhulp biedt. Dit vraagt om goede afspraken met het huidige kabinet over de uitkomsten van het onderzoek naar de volume- en uitgaveontwikkeling om daarmee de basis te leggen voor een structurele compensatie vanaf 2022. Dat betekent dat het onderzoek een antwoord moet geven op het benodigde bedrag voor 2022 en verder.

Daarnaast werken gemeenten samen met partners ook aan de inhoudelijke verbeteringen om de hulp aan kinderen beter te realiseren. Zo hebben gemeenten in 2020 een belangrijke stap gezet met het aannemen van de Norm voor Opdrachtgeverschap. Het is goed om ook samen met het kabinet te kijken welke verbeteringen mogelijk zijn. De voorstellen van het kabinet hierover zijn momenteel echter niet helpend en moeten op deze manier van tafel. Zie hierover de reactie van de VNG: [vng.nl/nieuws/kritische-reactie-vng-op-wetsvoorstel-jeugd](https://www.vng.nl/nieuws/kritische-reactie-vng-op-wetsvoorstel-jeugd)

De oprichting van de expertisecentra is volop in ontwikkeling. De aangewezen 8 gemeenten hebben hiervoor een projectleider aangesteld en werken hierbij nauw samen met professionals, aanbieders, het ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Dorps- en buurthuizen en jeugdorganisaties

Wat wil het kabinet?

Tegelijk met de Rijksbegroting 2021 van het ministerie van VWS heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) in de septembercirculaire Gemeentefonds de specifieke coronasteun voor de dorps- en buurthuizen en de vrijwilligersorganisaties jeugd bevestigd. Het gaat om een rijkscompensatie van € 17 miljoen voor de ontmoetingscentra en € 7,3 miljoen voor de jeugdorga-

nisaties. De extra gemeentelijke uitgaven kunnen volgens het kabinet bestaan uit onder andere het kwijtschelden van huur en het compenseren van tegenvallende inkomsten uit bijvoorbeeld horeca en zaalverhuur. Het gaat om een rijkscompensatie van € 17 miljoen voor de ontmoetingscentra en € 7,3 miljoen voor de jeugdorganisaties.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Er is een rijkscompensatie via de algemene uitkering gemeentefonds voor de lokale instellingen in alle gemeenten: voor de 8.345 dorps- en buurthuizen via de reguliere verdeelmaatstaven in het Cluster Samenkracht en Burgerparticipatie en voor de 2.900 jeugdorganisaties via de maatstaf jongeren in het Cluster Jeugd. De compensatiebedragen per gemeente staan in het excelbestand Taakmutatie bij de septembercirculaire gemeentefonds. Het Rijk vindt dat de jeugdorganisaties na de eerste coronaperiode geen noemenswaardige financiële schade meer hebben omdat de beperkingen voor kinderen en jongeren sindsdien (grotendeels) vervallen zijn. De VNG vindt dat schade echter ook na 1 juni vanwege de nu nog geldende beperkingen wel aan de orde zijn bij de dorps- en buurthuizen. We bevelen aan om hun financiën in geheel 2020 lokaal in beeld te brengen.

Preventie en Publieke gezondheid: middelengebruik en overgewicht

Roken

Wat wil het kabinet?

Er is wetgeving in voorbereiding waarmee rookruimtes in (semi-)publieke en openbare gebouwen per 1 juli 2021 verboden worden.

Wat betekent het voor gemeenten?

Gemeenten moeten hun gebouwen voor 1 juli 2021 rookvrij maken.

Alcohol

Wat wil het kabinet?

In 2021 treedt naar verwachting de nieuwe Alcoholwet in werking die de wederverstrekking strafbaar stelt. Oftewel: het doorgeven van alcoholhoudende drank van 18-plussers aan 18-minners in de openbare ruimte wordt daarmee strafbaar, ook als het een familierelatie betreft.

Wat betekent het voor gemeenten?

Handhaving op de wederverstrekking in de openbare ruimte.

Drugs

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil – naast het Preventieakkoord – inzetten op het tegengaan van drugsgebruik. Het voornemen is om lachgas op de lijst II van de Opiumwet plaatsen en alleen de eigenlijke toepassingen van lachgas hiervan uitzonderen. De gezondheidsrisico's door het recreatief gebruik van lachgas worden steeds zichtbaarder in onze samenleving. Daarnaast veroorzaakt dit op lokaal niveau ook overlast en leidt recreatief gebruik van lachgas in het verkeer tot onveilige situaties. Het streven is het verbod de eerste helft van 2021 in werking te laten treden. Met het verbod wordt deze situatie aangepakt en is het straks bijvoorbeeld in alle gevallen verboden om gasflessen gevuld met lachgas aan particulieren te verkopen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het is van groot belang dat het oneigenlijk recreatief gebruik van lachgas als roesmiddel wordt teruggedrongen. Naast de aanzienlijke (volks-)gezondheidsrisico's en gevaren voor de verkeersveiligheid die het oneigenlijk gebruik van lachgas als roesmiddel met zich meebrengt, ervaren gemeenten veel hinder en overlast in de openbare ruimte als gevolg van het lachgasgebruik.

Door plaatsing van lachgas op lijst II van de Opiumwet komt er een verbod om lachgas binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen, te bereiden, te bewerken, te verwerken, te verkopen, af te leveren, te verstrekken, te vervoeren, aanwezig te hebben of te vervaardigen. De

technische en gastronomische toepassing van lachgas in algemene zin (de 'eigenlijke toepassing') wordt uitgezonderd van het verbod.

Het landelijk verbod kan de aanpak van de lachgasproblematiek efficiënter maken. De beschikbaarheid en verkrijgbaarheid kan hierdoor worden beperkt, wat naar verwachting een gunstig effect op de mate van overlast in de openbare ruimte zal hebben. Het is hierbij van belang dat het onderscheid tussen 'eigenlijke' en 'oneigenlijke toepassing' duidelijk wordt.

Bijzondere aandacht vergt ook het feit dat het gebruik van lachgas niet onder de reikwijdte van de voorgenomen wijzigingen valt nu de Opiumwet het (enkele) gebruik van drugs niet strafbaar stelt.

Wat wil het kabinet?

De aanpak tegen overgewicht en obesitas vraagt om actief beleid van het Rijk en gemeenten. Niet alleen de acties uit het Nationaal Preventieakkoord, maar juist ook de lokale akkoorden leveren een belangrijke bijdrage. De VNG ondersteunt deze lokale akkoorden, waar ook de link wordt gelegd met het sportakkoord. Deze lokale aanpak is ook belangrijk voor de implementatie van de gecombineerde leefstijlinterventie (GLI) en het programma 2DiaBeat. Wanneer alle partijen goed samenwerken ontstaat er een breed gedragen integrale aanpak om obesitas en diabetes type 2 terug te dringen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten die nog geen preventieakkoord hebben afgesloten kunnen een beroep doen op het ondersteuningsprogramma van de VNG.

Brede aanpak dak- en thuisloosheid

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil dak- en thuisloosheid zoveel mogelijk voorkomen en ervoor zorgen dat niemand op straat hoeft te slapen. Hiervoor werd tijdens de voorjaarsnota al een financiële impuls beschikbaar gesteld van in totaal € 200 miljoen voor 2020 en 2021. Hiervan wordt voorsnog een bedrag van € 73 miljoen in 2020 en € 77,5 miljoen in 2021 aan gemeenten verstrekt.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De ambitie is dat uiterlijk eind 2021 10.000 extra woonplekken zijn gerealiseerd voor dak- en thuislozen. In de tweede helft van 2020 starten 21 van de 43 centrumgemeenten maatschappelijke opvang en beschermd wonen met het nemen van extra maatregelen. Per 1 september hebben de overige 22 centrumgemeenten hun plannen ingediend. Verwachting is dat zij ook op korte termijn met de uitvoering daarvan kunnen starten. Wij vinden dit een goede eerste zet van het kabinet, maar een incidentele financiële impuls is onvoldoende. Een adequate aanpak van dakloosheid kan niet zonder structurele financiële impuls.

Uitname Wet langdurige zorg

Wat wil het kabinet?

De Wet langdurige zorg (Wlz) geldt per 1 januari 2021 ook voor mensen met een psychische kwetsbaarheid. Mensen die hun leven lang intensieve geestelijke gezondheidszorg (ggz) nodig hebben, kunnen vanaf 2021 toegang krijgen tot de Wlz als zij voldoen aan de Wlz-toegangscriteria. Volgens raming gaan per 1 januari 8500 mensen vanuit beschermd wonen in de Wmo uitstromen naar de Wlz. Hiervoor wordt een voorlopig bedrag van € 495 miljoen overgeheveld van het gemeentefonds naar de Wlz. Dit is 30% van het historische budget wat conform de bestuurlijke afspraak gelijkelijk over alle centrumgemeenten wordt verdeeld. Via de meicirculaire 2020 zijn de bedragen per centrumgemeente bekendgemaakt. In het eerste kwartaal 2021 vindt de nacalculatie plaats op basis van de daadwerkelijke uitstroom. Het streven is dit bekend te maken in de meicirculaire 2021.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Deze wetwijziging heeft belangrijke gevolgen voor inwoners en gemeenten. De vraag naar beschermd wonen verandert, zowel inhoudelijk als wat betreft omvang. Dit vraagt dat gemeenten hun inkoop aanpassen. De VNG werkt samen met het ministerie van VWS, Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) en Zorgverzekeraars Nederland (ZN) zodat gemeenten zo snel mogelijk duidelijkheid krijgen

over de mensen die overgaan en daarmee inzicht hebben in de groep inwoners die beschermd blijft wonen en het budget dat overblijft. Eind 2020 wordt de werkwijze bij de nacalculatie bepaald, onder andere op basis van een nog op te leveren onafhankelijk onderzoek en aanpalende afspraken zoals indexering.

Nieuw verdeelmodel beschermd wonen

Wat wil het kabinet?

Als onderdeel van de herijking van de verdeling van het gemeentefonds is een nieuw objectief verdeelmodel ontwikkeld voor beschermd wonen, inclusief bijbehorend ingroei-pad. Het betreft een van de financiële punten uit het advies van het Expertiseteam van de VNG waarmee het Rijk en VNG in juli 2019 hebben ingestemd. Kern van het advies is de gedachte van sociale inclusie, conform het advies van de commissie Dannenberg: oftewel de doelgroep zoveel mogelijk in gewone wijken, in de eigen omgeving, te ondersteunen. De taak en de bijbehorende middelen gaan van centrumgemeenten naar alle gemeenten.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het Rijk en de VNG zijn eerder overeengekomen om het nieuwe verdeelmodel voor beschermd wonen vanaf 2022 stapsgewijs in te voeren. Gemeenten stappen in die periode geleidelijk over van de huidige historische verdeling over centrumgemeenten naar een volledig objectieve verdeling over alle gemeenten. Het ingroei-pad begint in 2021, waarbij de middelen in 2021 voor 100% historisch worden verdeeld. In 2022 wordt een deel van de middelen voor het eerst objectief verdeeld. Gemeenten hebben aangegeven dat invoering alleen mogelijk is als in voldoende mate invulling is gegeven aan de randvoorwaarden en bouwstenen van het Expertiseteam. Eind 2020 bekijken we hoe de randvoorwaarden er dan uitzien, zodat de definitieve besluitvorming over de invoering van het nieuwe verdeelmodel kan plaatsvinden. Invoering van het woonplaatsbeginsel voor beschermd wonen is hierbij een belangrijke randvoorwaarde voor gemeenten.

Zorg en Veiligheid algemeen

Wat wil het kabinet?

Het kabinet zet ook in 2021 in op het versterken van de goede samenwerking tussen zorg, welzijn, veiligheid en straf. Het ministerie van JenV benadrukt in de Rijksbegroting het belang van de rol van gemeenten. Ze geeft aan het lokaal bestuur een stevigere rol in onder andere de aanpak van huiselijk geweld maar ook van radicalisering. Ook het ministerie van VWS zet extra in op zorg- en veiligheidsvraagstukken. Dat is zichtbaar in de versterking van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, de aanpak van mensenhandel, de extra middelen voor de aanpak personen met verward gedrag, de aandacht voor maatwerk en een persoonsgerichte aanpak, het versterken van de aanpak van multiproblematiek, de inzet op preventie van radicalisering en het terugdringen van recidive.

Enkele concrete initiatieven en/of projecten zijn extra middelen voor o.a. Veilig Thuis en extra vrouwenopvang, extra middelen voor de aanpak van mensenhandel vanuit de politie (AVIM), extra middelen en inzet op de aanpak van dakloosheid, de invoering van de Wet straffen en beschermen en de Wet elektronische gegevensdeling en de programma's Forensische Zorg en Innovatieprogramma Koers en kansen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Er blijft aandacht voor het creëren van meer financiële en praktische ondersteuningsmogelijkheden voor gemeenten om de samenwerking tussen zorg en veiligheid te verbeteren. In 2021 worden er wederom stappen gezet om de mogelijkheden voor informatiedeling te vergroten, is er meer focus op preventie en er komt er meer aandacht voor het doorontwikkelen van de persoonsgerichte aanpak. De diverse programma's en landelijke initiatieven moeten leiden tot verbeteringen in de uitvoering. Er ligt wel een grote uitdaging om meer samenhang aan te brengen tussen de vele landelijke initiatieven. Er is namelijk sprake van aanzienlijke verkokering.

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling

Wat wil het kabinet?

Het actieprogramma Geweld hoort nergens thuis is gericht op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in de periode 2018-2021 en is gericht op de Veilig Thuis-regio's. De doelstelling voor 2021 is dat alle regio's een plan hebben. In 2021 gaat elke regio verder met de implementatie van de eigen aanpak.

Het kabinet heeft structureel extra middelen beschikbaar gesteld aan gemeenten voor de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld, waaronder jaarlijks € 38,6 miljoen voor Veilig Thuis, € 14 miljoen voor het creëren van extra opvangplekken in de vrouwenopvang en € 1,5 miljoen voor de centra seksueel geweld. Voor de aanpak van Schadelijke Praktijken en de uitvoering van de actieagenda op dit gebied krijgen gemeenten zowel in 2020 en 2021 € 5 miljoen. Ook worden net als in 2020 middelen voor de regionale aanpak van kindermishandeling beschikbaar gesteld.

De verschillende departementen (VWS en JenV) noemen daarnaast, mede in het kader van dit programma, diverse acties op het gebied van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling die ook gemeenten raken, zoals:

- de versterking van de (wijk)teams en het werken met de visie gefaseerde ketenzorg en de bouwstenen van MDA++ voor gezinnen met structureel geweld en complexe problematiek
- traumascreening en -behandeling
- de implementatie van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling
- de versterking van de forensische expertise van kindermishandeling
- het uitbreiden van de impactmonitor aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling
- de uitvoering van een aantal praktische verbeterlagen in de afstemming van onderzoek en interventies tussen zorg en straf, onder andere bij de start in de eerste 24 uur van een crisissituatie, bij vermoedens van strafbare kindermishandeling, ten tijde van de afstemming op ZSM (Zorgvuldig, Snel en op Maat) en in het spreekuur huiselijk geweld, of op een actieoverleg

Wat betekent dit voor de gemeenten?

2021 is het jaar waarin de regio's werken aan verdere implementatie en borging van de regionale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Verder zijn gemeenten al met diverse bovengenoemde acties aan de slag, zoals het versterken van wijkteams en het werken met de visie gefaseerde ketenzorg en de bouwstenen van MDA++. Een aantal andere acties is minder direct gericht op gemeenten, maar zal ze naar verwachting wel kunnen gaan raken. Dit geldt bijvoorbeeld voor:

- de implementatie van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling
- de versterking van de forensische expertise van kindermishandeling
- de uitvoering van een aantal praktische verbeterlagen in de afstemming van onderzoek en interventies tussen zorg en straf

De VNG volgt deze acties op de voet. Hierbij zullen we onder meer via de centrumgemeenten vrouwenopvang onze leden informeren over relevante ontwikkelingen.

Mensenhandel

Wat wil het kabinet?

Het interdepartementale programma Samen tegen mensenhandel wordt ook in 2021 voortgezet. Hier zijn talloze maatregelen aangekondigd om de integrale aanpak van seksuele uitbuiting, arbeidsuitbuiting en criminele uitbuiting een stevige impuls te geven. Ook is mensenhandel opgenomen in de Veiligheidsagenda 2019-2022. Door de motie Segers-Asscher krijgt de Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel (AVIM) van de politie er, olopend in tranches, structureel € 10 miljoen bij voor de bestrijding van mensenhandel.

Aandachtspunt van het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) blijft de gemeentelijke aanpak waarover in het Interbestuurlijk Programma afspraken zijn gemaakt. Het ministerie blijft betrokken bij de implementatie van de handvatten voor beleid en de ontwikkeling van een kaderaanpak mensenhandel voor gemeenten. Naast gegevensdeling in de keten wordt ook gewerkt aan de gegevensverzameling voor de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. Tot slot komen er op basis van actuele ontwikkelingen nieuwe maatregelen om de aanpak samen met betrokken partners, waaronder gemeenten, blijvend te versterken.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De VNG is blij met de aanhoudende aandacht voor mensenhandel. Meer politiecapaciteit, het mogelijk maken van gegevensdeling en betere gegevensverzameling kan gemeenten meer zicht opleveren over aard en omvang van de problematiek. Gemeenten missen daar nu vaak inzicht in. Ook verwachten we dat door verhoogde politie-inzet slachtoffers beter geholpen kunnen worden. Mensenhandel betreft echter complexe problematiek, die zich niet vanzelf aandient. Het vraagt nog veel inzet van gemeenten om de doelen uit het Interbestuurlijk Programma (IBP) te kunnen realiseren: in 2022 hebben alle gemeenten een beleid op de aanpak mensenhandel, is er een landelijk dekkend netwerk van zorgcoördinatie en werken de zorg- en veiligheidsketens goed samen. We blijven daarom inzetten op financiering door het Rijk, om de ondersteuning vanuit de VNG in 2021, en zo nodig langer, voort te kunnen zetten. Ook dringen we bij het ministerie aan op het regionaal faciliteren van de aanpak.

Re-integratie ex-gedetineerden

Wat wil het kabinet?

Het kabinet blijft inzetten op het terugdringen van recidive, zoals ook in het bestuurlijk akkoord met gemeenten is afgesproken. Zo wordt in het innovatieprogramma Koers en kansen voor de sanctie-uitvoering door justitie, zorg en sociaal domein op een nieuwe manier samengewerkt aan recidivevermindering en een effectieve sanctie-uitvoering. Vanaf 2021 wordt met gericht wetenschappelijk onderzoek en tussentijdse evaluaties bekeken. Daarnaast treedt in begin 2021 de Wet Straffen en Beschermen in werking, die het onder meer mogelijk maakt dat partners meer informatie met elkaar kunnen delen over re-integratie en risico's.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het programma Koers en kansen maakt lokale initiatieven mogelijk die zijn van groot belang zijn voor de samenwerking tussen de ketenpartners rond de terugkeer van ex-gedetineerden. Het is daarom belangrijk dit programma voort te zetten. Gemeenten rekenen erop dat bij de inwerkingtreding van het wetsvoorstel Straffen en Beschermen de informatie-uitwisseling tussen Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), reclassering en gemeenten een goede wettelijke grondslag krijgt. Dit maakt een betere inschatting mogelijk van de zorg en begeleiding die een ex-gedetineerde nodig heeft en kan herhaling van strafbare feiten worden voorkomen. Forensische zorg en gevangeniswezen nemen maatregelen om beter zicht te krijgen op veiligheidsrisico's van plegers van ernstige gewelds- en zedendelicten. Dat moet ertoe leiden dat gemeenten gaan merken dat instellingen eerder en intensiever contact met ze opnemen over onder andere verlobbewegingen en terugkeer.

Zorg en wonen

Wat wil het kabinet?

Het kabinet geeft bij de woningbouw extra aandacht aan kwetsbare groepen en ouderen en laat zien dat het wat gaat doen aan de huidige wooncrisis. Daarbij is het bouwen van genoeg woningen in de komende 10 jaar voor alle inwoners van gemeenten een uitdaging. De woningmarkt staat onder druk en geschikte woonplekken, zorgwoningen blijven summier om doorstroom en afschalen van zorg en begeleiding te versnellen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Door de druk op de woningmarkt komen ook de benodigde uitstroom van dure jeugdzorgplaatsen en intensieve begeleiding bij beschermd wonen naar efficiënte en stabiele clustering in wijken van woonzorgvoorzieningen in gevaar. Leefbare wijken met voldoende, betaalbare en duurzame woningen wordt een complexe gezamenlijke en meerjarige opgave. Leefbaarheid in de woonwijken behouden en bevorderen is de komende jaren een belangrijk speerpunt voor de VNG.

We missen daarbij in de begroting de structurele oplossingen en middelen om meer aandacht te geven aan wonen en zorg. Naast de aandacht vanuit de taskforce Wonen en Zorg voor ouderenhuisvesting en verpleeghuizen, dienen de gemeenten ook voldoende woonplekken te kunnen creëren voor andere kwetsbare doelgroepen. Kwetsbare jeugd en jongeren, GGZ- doelgroepen en diverse woonzoekers, vanuit de snijvlakken zorg en veiligheid, zijn gebaat bij zekerheid van een eigen woonplek en de kostenverhogingen door het medicaliseren, institutionaliseren tegen te gaan.

Vraagstuk wonen en zorg per doelgroep

Wat wil het kabinet?

Voor ouderen zijn er voldoende mogelijkheden om vanuit gemeenten aan te sluiten op de lokale verzorgingsopgaven. Voor Langer Thuis komt € 8,2 miljoen beschikbaar en voor Eén tegen eenzaamheid € 3,2 miljoen. Voor E-health is € 19,6 miljoen beschikbaar om ouderen te helpen langer thuis te blijven wonen. De Taskforce Wonen en Zorg kijkt naar het vergroten van de capaciteit van verpleeghuizen en het terugdringen van de wachtlijsten. Voor het verbeteren van de kwaliteit van verpleeghuizen komt € 32,5 miljoen beschikbaar. Het kabinet stelt € 79,6 miljoen extra beschikbaar voor kwetsbare ouderen, mensen met een handicap en mensen met een psychische aandoening die 24 uur per dag zorg en toezicht nodig hebben. Het programma Eén tegen eenzaamheid gaat acties stimuleren om de toenemende eenzaamheid onder ouderen te doorbreken.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Voor de gemeenten is de regierol op wonen en zorg en zijn de samenwerkingsafspraken en de prestatieafspraken met de corporaties belangrijke instrumenten om concreter in te vullen en niet alleen met deze tijdelijke geldimpulsen of programmatische oplossingen. Zeker in deze coronacrisis is gebleken dat de overheid een vaak onafhankelijke en faciliterende rol speelt in gezondheid en welzijn. Het is niet eenvoudig om boven alle economische en organisatorische belangen van de stakeholders een basis voor goed wonen met zorg te creëren. Dat beoogt naast de huidige inzet van het kabinet meer aandacht om landelijk te sturen om de woonzorgopgaven te sturen op de regionale, provinciale of gemeentelijke niveaus om de gewenste langdurige inzet te borgen: wonen, zorg en welzijn vanzelfsprekend als basis voor lang thuis en gelukkig wonen.

Sport

Wat wil het kabinet?

Voldoende beweging en sport zijn belangrijk voor ons welbevinden en we realiseren ons des te meer dat sport ook een groot sociaal aspect heeft, zeker in de coronacrisis. De huidige situatie heeft echter een grote impact op de sector. Om de infrastructuur gezond te houden helpt het kabinet lokale sportverenigingen rechtstreeks en via hun verhuurders met financiële steun om bijvoorbeeld hun gebouwen te kunnen blijven beheren. Ook in 2021 gaat het kabinet aan de slag met sportbeleid en het Sportakkoord. Dit laatste krijgt onder andere uitwerking in lokale sportakkoorden waarbij men van rijkswege een link met de preventieakkoorden ter plekke van belang acht. Het gaat ook om de uitbreiding van buurtsportcoaches van 2.900 fte in 2016 naar 3.665 fte in 2021: de laatste doelstelling was in juli 2020 al voor 98% bereikt.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Op 15 september is de Regeling tegemoetkoming verhuurders sportaccommodaties COVID-19 opengesteld met een bedrag van € 89,5 miljoen. Gemeenten en andere verhuurders kunnen hieruit bij DUS-I een subsidie aanvragen om de huur van de lokale amateursportorganisaties in de eerste coronaperiode (deels) kwijt te schelden. Daarnaast is er algemene rijkssteun onder andere via de Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren COVID-19 (TOGS). Voor de lokale verenigingen die, bijvoorbeeld vanwege hun grootte, geen beroep hierop kunnen doen, komt er tot 1 juni compensatie voor vaste lasten via de Tegemoetkoming amateursportorganisaties COVID-19 van € 44,5 miljoen. De financiële coronaschade loopt ook na 1 juni door, met name bij de lokale zwembaden en ijsbanen van naar schatting respectievelijk € 93 miljoen en € 6 miljoen vanwege hun beperkte openstelling en hoge kosten. Het kabinet is in principe bereid tot vergoeding op basis van door deze instellingen aan te leveren realisatiecijfers.

De overige regelingen ter stimulering van lokaal sporten en bewegen blijven in 2021 gehandhaafd. Dit betreft de Decentralisatie-uitkering Brede impuls combinatiefuncties ad € 75 miljoen in het gemeentefonds, waaruit buurtsport- en cultuurcoaches worden bekostigd. Ook het rijksgeld voor de lokale sportakkoorden van € 10 miljoen blijft beschikbaar. Daarnaast is er, gelet op de verruimde BTW-sportvrijstelling, de Specifieke uitkering stimulering sport voor de accommodaties van gemeenten van € 183 miljoen en de Subsidieregeling Bouw en onderhoud van sportaccommodaties voor amateurorganisaties van tenminste € 30 miljoen.

E-Health

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil zich inzetten voor een brede toepassing van e-health en digitaal ondersteunende zorg. Het kabinet heeft de ambitie regionaal preventie en monitoring van gezondheid in de breedte te meten. Mede of met name het licht van de coronacrisis, waardoor meer mensen uitvallen, onderstreept het kabinet in dit hoofdstuk dat gemeenten het eerste vangnet zijn als mensen in de bijstand raken, of zorg of maatschappelijke ondersteuning nodig hebben.

Het ministerie investeert € 8,8 miljoen in coronadata zodat er beter zicht ontstaat op brandhaarden, zowel lokaal als nationaal.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Ook voor gemeenten wordt de digitalisering in het sociaal domein en de jeugdgezondheidszorg en e-health steeds belangrijker. Gemeenten zullen beschikken over beter data, maar zullen mogelijk ook gevraagd worden zelf meer data te delen.

PGB1.0 en PGB2.0

Wat wil het kabinet?

PGB1.0 - Uitvoeringskosten Sociale Verzekeringsbank (SVB)

Op basis van het aantal actieve zorgovereenkomsten (ZOK) per wet heeft het kabinet € 24,3 miljoen begroot voor de exploitatie van het huidige PGB1.0 systeem door de SVB dat daarmee uitvoering geeft aan het PGB trekkingsrecht.

PGB2.0 - Zorgdragen voor Langdurige zorg

Voor de opdrachten op het gebied van "zorgdragen voor langdurige zorg" is voor het ministerie van VWS een bedrag gereserveerd van € 18,1 miljoen. Hieronder vallen onder meer kosten voor de programma's: Volwaardig Leven, de stimuleringsregeling Inzicht en het beheer en de doorontwikkeling van het PGB2.0-systeem.

Onderdeel van het PGB2.0-systeem is het Financieel domein dat de SVB ontwikkelt en beheert.

Daarnaast worden er uitvoeringskosten gemaakt voor het Zvw-pgb. Voor 2021 is hiervoor in totaal € 6,5 miljoen beschikbaar.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Voor PGB2.0 ligt de focus in 2021 op de realisatie van functionaliteiten voor gemeenten om aan te kunnen sluiten op PGB 2.0. De VNG zal in samenwerking met gemeenten borgen dat de gevraagde kennis wordt ingebracht voor het verder specificeren van de benodigde functionaliteit, en voor het toetsen daarvan bij oplevering van het PGB 2.0 systeem.

PGB2.0/Beheer en Communicatie

Voor het beheer van het PGB2.0 en de communicatie is € 9,9 miljoen gereserveerd. Hierin is de informatievoorziening richting de gemeenten en opleidingen opgenomen. Naast de werkzaamheden voor de voorbereiding van de implementatie worden alle gemeenten vanaf de tweede helft van 2021 actief geïnformeerd over hoe zij aan kunnen sluiten op PGB 2.0, de hoe de implementatie vorm zal krijgen en welke ondersteuning daarbij wordt geboden vanuit het programma.

GGD en Veiligheidsregio

Wat wil het kabinet?

De GGD'en en veiligheidsregio's vervullen een belangrijke rol tijdens de coronacrisis. In de rijksbegroting 2021 is een bedrag van € 360 miljoen gereserveerd voor de meerkosten voor GGD'en en €9,2 miljoen voor veiligheidsregio's.

De extra middelen zijn nodig zodat deze partijen hun rol blijven vervullen. Zo maken GGD'en kosten voor het opzetten, bemensen en uitvoeren van het bron- en contactonderzoek en het opzetten van teststraten. Daarnaast zijn er middelen nodig voor bemonstering en uitgestelde dienstverlening. Voor de veiligheidsregio's zijn middelen beschikbaar gesteld voor de extra kosten die gemaakt worden voor

onder andere de coronacentra, distributie van beschermingsmiddelen en crisiscommunicatie.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten worden net als in 2020 gecompenseerd voor de meerkosten die GGD' en en veiligheidsregio's maken voor de inzet op Covid-19. De compensatie vindt rechtstreeks plaats via het ministerie van VWS aan de GGD op declaratiebasis. Bij onze eerdere afspraken met de minister is afgesproken dat de raming indicatief is en op basis van de werkelijke kosten nader kan worden bijgesteld. De financiering mag volgens de minister geen belemmering mag zijn voor de taakopdracht aan de GGD en de veiligheidsregio.

Preventieakkoorden

Wat wil het kabinet?

Voor de voortzetting van uitvoering lokale en regionale preventieakkoorden in het kader van het Nationaal Preventie akkoord stelt het kabinet voor de jaren 2021, 2022 en 2023 respectievelijk € 8,10 en 10 miljoen beschikbaar. De middelen worden beschikbaar gesteld via een specifieke uitkering. De regeling wordt binnenkort gepubliceerd.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten die een preventieakkoord hebben afgesloten met hun lokale partners, of die dat voorbereiden, kunnen daartoe een aanvraag indienen. Met deze uitkering kunnen gemeenten coördinatiekosten of activiteiten bekostigen. Zodra de regeling is afgekondigd en aanvragen kunnen worden ingediend informeert de VNG gemeenten.

10 Buitenlandse zaken en Ontwikkelingssamenwerking

Building back better/resilience

Wat wil het kabinet?

Het kabinet benadrukt dat de coronacrisis Nederland ook kansen biedt: om het multilaterale systeem verder te hervormen, om digitaler en slimmere diplomatie te bedrijven, om nieuwe coalities te bouwen en om een duurzame transitie te versnellen. Het kabinet steunt daarom de oproep van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties (VN) om 'building back better' tot uitgangspunt van de COVID-19-respons te maken. Ook steunt Nederland de Team Europe Approach en het initiatief van de G20 en de Club van Parijs voor het Debt Service Suspension Initiative (DSSI). Nederland zet er bij de G20, het IMF en de Wereldbank op in dat de tijd die dit schuldenmoratorium biedt, gebruikt wordt om samen met de getroffen landen te komen tot duurzame en structurele oplossingen voor de financiële problemen waarmee zij als gevolg van de coronacrisis te maken hebben.

Wat betekent dit voor gemeenten?

In Nederland zijn gemeenten aan zet in de coronacrisis en de herstelfase. Gemeenten staan vanaf het begin aan de frontlinie; gemeenten zijn cruciaal in overeind houden en hervormen van publieke diensten, in het monitoren van lokale coronagevallen en in de handhaving van nationale richtlijnen. In de Nederlandse crisisaanpak is er veel erkenning voor deze cruciale rol en worden er ook al enige tijd gesprekken gevoerd over reële financiële compensatie voor de extra taken. In partnerlanden is er over het algemeen minder erkenning voor deze rol van gemeenten. Nederlandse gemeenten kunnen hun expertise en ervaring op dit terrein delen in partnerlanden en hiermee bijdragen aan de building back better-opgave.

Sustainable Development Goals (SDGs)

Wat wil het kabinet?

De SDG-agenda voor 2030 blijft ook in 2021 de samenbindende preventie-en weerbaarheidsagenda en het kader voor de bestrijding van de grondoorzaken van armoede, migratie, terreur en klimaatverandering. Respect voor mensenrechten – in veel landen als gevolg van de coronacrisis extra onder druk - is daar integraal onderdeel van. Het is zaak om de geboekte vooruitgang in het behalen van de SDGs niet verloren te laten gaan als gevolg van de crisis. Daarvoor is toewijding en effectieve samenwerking nodig; nationaal, Europees én multilateraal. Het is in het belang van Nederland om samen met andere overheden, partners uit het maatschappelijk middenveld, het bedrijfsleven en internationale organisaties doortastend op te treden om dit doel te realiseren.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De OESO stelde al eerder dat 65% van de 169 targets van de SDGs (of Global Goals) enkel bereikt kan worden via betrokkenheid en acties van gemeenten. In Nederland heeft bijna 1/3 van de gemeenten zich op dit moment gecommitteerd aan de internationale agenda voor duurzame ontwikkeling. Daarnaast grijpen diverse Nederlandse gemeenten de coronacrisis aan om duurzaam terug te bouwen, met behulp van de Global Goals. Wij verzamelen praktijkvoorbeelden en blijven hierover in gesprek met Rijk, maatschappelijk middenveld en het bedrijfsleven.

Multilaterale instellingen

Wat wil het kabinet?

Verdere multilaterale samenwerking en inclusieve groei door versterkte multilaterale betrokkenheid en overige inzet.

Wat betekent dit voor gemeenten?

In de afgelopen jaren zien we meer erkenning voor de rol van gemeenten in internationale samenwerking, het aanpakken van mondiale opgaven en het bereiken van de internationale agenda's. De VN bracht afgelopen zomer nog een policy brief uit over de impact van de coronacrisis op steden, waarin benadrukt werd dat zij ook aan zet zijn in de herstelfase.

De wereldkoepel van gemeenten en hun verenigingen, United Cities and Local Governments (UCLG), is steeds vaker aanwezig bij VN-vergaderingen. Vooralsnog alleen als raadgever; UCLG grijpt het 75-jarig bestaan van de VN aan om de dialoog over een inclusiever multilateraal systeem opnieuw aan te gaan, met als uiteindelijk doel een vaste zetel in de VN, namens gemeenten, in lijn met de hoeveelheid werk van (ook Nederlandse) gemeenten om internationale doelstellingen te behalen.

Versterken functioneren (lokale) rechtsorde

Wat wil het kabinet?

Subsidies voor een beter functionerende rechtsorde worden geheel gefinancierd via een aantal grote, internationaal opererende organisaties op het gebied van democratisering, lokaal bestuur, politieke partijen en parlementen samen met lokale organisaties. Via de landenprogramma's van ambassades worden zowel bijdragen als subsidies vertrekt.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Er lijkt ruimte te zijn voor een nieuw programma rond het versterken van lokaal bestuur, in de komende jaren. De VNG en Nederlandse gemeenten voeren al meer dan drie decennia soortgelijke programma's uit, namens en met Nederlandse gemeentelijke expertise. Wij zijn hierover in gesprek met het ministerie van Buitenlandse Zaken en zullen gemeenten over de voortgang informeren.

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93
info@vng.nl

september 2020

[vng.nl](https://www.vng.nl)